

**BİREYSEL BAŞVURU ÇERÇEVESİNDE ANAYASA
MAHKEMESİ'NİN VERDİĞİ İCRA VE İFLÂS
HUKUKUNA İLİŞKİN KARARLARIN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

*The Review of the Decisions of the Constitutional Court Made
within the Individual Application and Related to the
Enforcement and Bankruptcy Law*

Emsalgül DOĞAN*

ÖZ

Anayasa ve uluslararası düzenlemelerde güvence altına alınan temel hak ve özgürlükler devredilemez ve vazgeçilemez niteliktedir. İnsan haklarına saygılı bir hukuk devletinde temel hakların gözetilmesi zorunludur. Hukuk alanlarının tümünü ilgilendiren temel haklar, icra hukuku bakımından özel bir öneme sahiptir. Zira devletin cebri icra faaliyeti kişilerin hakimiyet alanına müdahale edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu durum ise doğal olarak temel haklara değinilmesi anlamına gelmektedir. Bu noktada kamu gücü tarafından temel hak ve özgürlükleri ihlal edilen kişinin başvurabileceği bir imkân olan “AYM’ye bireysel başvuru” kurumu karşımıza çıkmaktadır. Anayasa’nın 148. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen söz konusu kurum kapsamında herkes, Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden AİHS kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla AYM’ye başvurabilecektir. Çalışmada AYM’nin bireysel başvuru yoluyla bugüne kadar önüne gelmiş olaylar neticesinde verdiği kararlar icra ve iflas hukukunu ilgilendirdiği kadarıyla incelenecektir. Dolayısıyla bahsi geçen temel haklar icra ve iflas hukuku bakımından bireysel başvurulara konu teşkil etmiş olanlarla sınırlı kalacaktır.

Makalenin geliş tarihi: 19.10.2018 **Makalenin kabul tarihi:** 28.12.2018

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı

Anahtar Kelimeler: İcra ve İflas Hukuku, Bireysel Başvuru, Temel Hak ve Özgürlükler, Adil Yargılanma Hakkı, Anayasa Mahkemesi.

ABSTRACT

The fundamental rights and freedoms guaranteed by constitutional and international provisions are inviolable and inalienable. Protection of fundamental rights is essential in a state governed by the rule of law and respecting human rights. The fundamental rights that concern all branches of law have a special significance in terms of enforcement law. Because compulsive enforcement of the state results in intervention of private spheres of persons. This situation naturally refers to the fundamental rights. At this point, the institution of “the individual application to the Constitutional Court” which is an opportunity for a person whose fundamental rights and freedoms have been violated by the public power, appears. Within the framework of that institution which provided by paragraph 3 of Article 148 of the Constitution, everyone may apply to the Constitutional Court on the grounds that one of the fundamental rights and freedoms within the scope of the European Convention on Human Rights which are guaranteed by the Constitution has been violated by public authorities. In this study, decisions of the Constitutional Court concerning the events which have come through individual applications so far, will be examined as far as it concerns the enforcement and bankruptcy law. Therefore, these fundamental rights will be limited to those which have been subject to individual applications in terms of enforcement and bankruptcy law.

Key Words: Enforcement and Bankruptcy Law, The Individual Application, The Fundamental Rights and Freedoms, The Right to a Fair Trial, The Constitutional Court.

GİRİŞ

Bu çalışmada AYM'nin bugüne kadar yayınlanmış bireysel başvuruya ilişkin 4685 kararının¹ tamamı incelenmiş ve söz konusu kararlardan icra ve iflâs hukuku bakımından önem arz edenler başvuruya konu olabilecek haklar bakımından sınıflandırılarak, konu hakkında AYM uygulamasının nasıl oluştuğu açıklanmaya çalışılmıştır.

---

¹ Bu çalışma kapsamında incelenen bireysel başvuru kararları 26.06.2018 tarihine kadar yayınlanmış olanlardır.

Çalışma kapsamında Anayasa'da dayanağını bulan temel hak ve ilkeler ile icra hukukunun ilişkisi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda icra ve iflâs hukukuna ilişkin davalarda (menfi tespit davası, itirazın iptali davası, ihalenin feshi davası, sıra cetveline itiraz davası, şikâyet müessesesi gibi) yapılan yargılamalar ve bu yargılamalar sonucunda verilen kararlar bakımından yargılama ve hükümde gözetilecek hususlar da dahil olmak üzere icra ve iflas hukukuna ilişkin kararlar irdelenmiştir.

Bu çerçevede çalışmada yer almış olan Anayasal temel haklar, adil yargılanma hakkı, aile hayatına saygı hakkı, özgürlüğü kısıtlama yasağı ve mülkiyet hakkıdır. Bununla birlikte adil yargılanma hakkının unsurları olan mahkemeye erişim hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, gerekçeli karar hakkı ve makul sürede yargılanma hakkı da çalışmanın konusu kapsamında yer almıştır. Çalışmada bahsi geçen bu hakların ihlali iddiasıyla bireysel başvuru yoluyla AYM önüne gelmiş olaylar, AYM'nin konuyla ilgili görüş ve kararları doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır.

BİREYSEL BAŞVURU ÇERÇEVESİNDE ANAYASA MAHKEMESİ'NİN VERDİĞİ İCRA VE İFLÂS HUKUKUNA İLİŞKİN KARARLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. ADİL YARGILANMA HAKKINA İLİŞKİN KARARLAR

A. AYM'NİN ADİL YARGILANMA HAKKINA İLİŞKİN GENEL YAKLAŞIMI

Adil yargılanma hakkı, AİHS m.6 ve AY m.36 ile güvence altına alınmış yargılama ilişkin temel haklardan en önemlisidir². Ancak söz konusu hak, yargılamada geçerli olan temel hak olarak düzenlenmediği zamanlarda da bir üst ilke, hukuk etiği kuralı, hukuk bilincinin bir yansıması olarak uygulanagelmıştır³. Adil yargılanma hakkı belli bir yargılama usulüyle sınırlı olmadığı gibi yargılamanın sadece belli bir parçasıyla da sınırlı değildir. Bu hak davanın açılmasından yargılamanın son bulmasına ve hükümden sonra da cebri icranın sona ermesine dek etkisini sürdürmektedir⁴. Dolayısıyla icra ve iflâs hukuku bakımından bu noktada önemi yadsınamayacaktır. Nitekim

² Tanrıver-Adil s.211.

³ Özkes-Temel Haklar s.131.

⁴ Pekcanitez s.390.

AYM'nin bireysel başvuruya konu olmuş olaylarda verdiği kararlarda da bu hakkın cebri icra hukuku bakımından önemine sıklıkla vurgu yapılmıştır.

Bu bağlamda AYM 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 28. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı iddiası ile önüne gelen itiraz başvurusu⁵ sonucunda yaptığı değerlendirmede kullandığı “*Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil, yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır.*” biçiminde ifade ettiği bu ilkedен bireysel başvurularda adil yargılanma hakkına aykırılık iddialarını incelerken de yararlanmaktadır⁶.

AYM Arman Mazman Başvurusuna ilişkin kararında, mahkeme kararlarının uygulanmasını yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsur olarak görmüş ve kararın uygulanmaması halinde yargılamanın da bir anlamı olmayacağını belirtmiştir. AYM bu yorumuyla mahkemeye erişim hakkının sadece teorik açıdan bu hakkın tanınmasını değil, aynı zamanda mahkemeden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiyi de koruduğunu kabul etmiştir. AYM'ye göre hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir devlette; mahkeme kararlarının bağlayıcılığı bakımından yasama ve yürütme organları ile idare makamları lehine bir istisna bulunmamaktadır⁷. Bu bakımdan 2942 sayılı Kanunun geçici 6. maddesinin 11. fıkrasında zikredilen husus, kesinleşen mahkeme kararlarıyla hükmedilen alacak ve tazminatları ödememe sebebi olamayacaktır⁸. AYM, kararların icrasındaki gecikmenin başvuruçuların adil yargılanma haklarına müdahale olduğunu kabul etmekle beraber, kararın icrasında ne kadar süreli bir gecikmenin hak ihlali oluşturacağı konusunda davanın konusu, davanın konusu bir alacak veya tazminatın ödenmesiyse bu alacak ve tazminatın mahiyeti, başvuruçunun kararın icrasındaki menfaati, yargı kararının icrasının başvuruçucu için önemi, ödeme ile sorumlu idarenin bütçe imkânları ve ödeme konusundaki

⁵ AYM, 14.01.2010, E.2009/27, K.2010/9.

⁶ 2013/9404 (18.11.2015), § 51; 2013/1752 (26.06.2014), § 56; 2013/711 (03.04.2014), § 40; 2013/7542 (24.03.2016), § 70; 2013/5015 (21.04.2016), § 37; 2013/4193 (14.04.2016), § 93; 2013/3401 (31.03.2016), § 31; 2013/9039 (30.03.2016), § 49.

⁷ 2013/1752 (26.06.2014), § 60-61; aynı yönde bkz. 2013/5015 (21.04.2016), § 40-41; 2013/4193 (14.04.2016), § 95-96.

⁸ “...Bu madde uyarınca ödenecek olan bedelin tahsili sebebiyle idarelerin mal, hak ve alacakları haczedilemez...”(Kamulaştırma Kanunu 6. maddenin 11. fıkrası). www.mevzuat.gov.tr

tutumu, alacak veya tazminatın ödenmesinin gecikmesi nedeniyle değer kaybedip kaybetmediği, davanın kararın icra aşamasıyla beraber toplam süresi ile kararın icrasında geçen süre gibi somut dava koşullarının incelenmesi gerektiğine hükmetmiştir. Bu ölçüt çerçevesinde AYM sözü edilen başvuruya konu olmuş dava bakımından, başvurunun mahkeme kararıyla elde ettiği tazminatın ödenmesindeki 9 aylık gecikmeyi, tazminatın konusunun ödenmesini ivedi kılacak özellikli bir konu olmaması, alacağın tamamının faiz ve yargılama giderleriyle beraber başvuruyla yapılan uzlaşma ve imzalanan ibranameyle ödenmesi, başvurunun ödemenin yapılmasındaki menfaatinin önemli ve öncelikli olmadığı hususlarını gözeterek, adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde görmemiştir⁹.

AYM yukarıda sözü edilen başvuruya ilişkin kararı sonrasında bireysel başvuruya konu olmuş davalar bakımından adil yargılanma hakkına aykırılık iddialarını incelerken, bu başvuruda ortaya koyduğu ölçütleri kullanmış ve her somut olay bağlamında ihlâl iddiasını buna göre değerlendirmiştir¹⁰. Bu bağlamda Döndü Demir Başvurusuna ilişkin kararında AYM, somut olayda kanun koyucunun, farklı tarihlerde yaptığı düzenlemelerle Emlak Bankası'nın tasfiye sürecine müdahalelerde bulunduğunu, bu düzenlemelerle Banka aleyhine icra ve iflâs takibi yürütülemeyeceğini hüküm altına aldığını saptamış ve dolayısıyla yargı kararının infazının imkânsız hale gelmiş olduğu kanaatine ulaşmıştır. Ancak kanun koyucunun yaptığı düzenlemeler dayanak gösterilerek somut başvuruya konu davada tazminat ödenmesi yönünde kesinleşmiş yargı kararının üzerinden yaklaşık 11 yıl 2 ay geçmiş olmasına rağmen, söz konusu tazminatın halen ödenmemesini adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde görmüştür¹¹.

⁹ 2013/1752 (26.06.2014).

¹⁰ Örneğin; “Kesinleşmiş mahkeme kararlarının makul sürede uygulanmaması ya da icra edilmemesi adil yargılanma hakkının ihlali niteliğindedir. Somut olayda başvuru lehine verilen Mahkeme kararları, başvuru için gerekli tüm girişimlerde bulunmalarına rağmen Belediye tarafından gerekçe gösterilmeksizin dört yılı aşkın süre boyunca yerine getirilmemiştir. Anılan kararların niteliği dikkate alındığında bu sürenin makul olmadığı açıktır.” 2013/711 (03.04.2014), §53. “Sonuç olarak yukarıda sayılan hususlar göz önünde bulundurulduğunda başvuruya konu olayda, kamulaştırmasız olarak el atılan taşınmaz nedeniyle tazminat ve aynı taşınmaz için haksız işgal tazminatı ödenmesi yönünde kesinleşmiş yargı kararlarının üzerinden yaklaşık 22 ay ve 19 ay geçtikten sonra tazminat bedellerinin ödenmiş olmasının başvuru lehine, yargı kararlarının yerine getirilmesi haklarını ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.” 2013/9404 (18.11.2015), §60.

¹¹ 2013/4193 (14.04.2016), §103.

Ayrıca AYM sonraki birçok başvuruda verdiği kararlarına gerekçe gösterdiği Arman Mazman Başvuruna ilişkin kararında, yargı kararlarının geç uygulanması nedeniyle bireyler lehine işlevsel güvencenin zamanında kullanılmadığı bir durumda, ilkesel ve kurumsal güvencelerin kendilerinden beklenen hukuksal korumayı sağlayamayacağını belirtmiş; dolayısıyla yargı kararlarının bireyler hakkında uygulanmasını içeren işlevsel güvenceyi bireysel hak ve özgürlüklere yargısal koruma sağlanabilmesini olanaklı kılan vazgeçilmez bir hukuki teminat olarak görmüştür. Bununla birlikte AY m.138/son'da düzenlenen yargı kararlarının gecikmeksizin uygulanması yükümlülüğünü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin bir gereği olarak kabul etmiştir. Zira AYM'ye göre bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm, zarar gören taraflardan biri bakımından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin de bir anlamı kalmayacaktır¹².

İhtiyati haciz kararına itiraz üzerine mahkemenin; doktrin ve yargı kararlarına göre, İİK m.265/4 hükmü uyarınca mutlaka duruşma yapması gerekmektedir. Bir görüşe göre söz konusu kuralın tek istisnasını iki tarafın da duruşmaya gelmemesi sonucunda evrak üzerinde yapılacak inceleme oluşturmaktadır¹³. Zira yargılama kurallarınca duruşma yapılmayacağı veya dosya üzerinden karar verileceği hususu açıkça düzenlenmedikçe asıl olan duruşma yapılmasıdır. Bu nedenle ihtiyati haciz kararına itirazda da asıl olan duruşma yapılması ve tarafların duruşmaya davet edilmesidir; ancak taraflar gelmemişlerse evrak üzerinden inceleme yapılabilecektir¹⁴. Bu bağlamda öngörülen duruşma yapılması yükümlülüğü, ihtiyati haciz kararına itirazın şartlarından birini oluşturan ihtiyati haciz kararı verilirken borçlunun dinlenmemiş olmasından kaynaklanmaktadır¹⁵.

Hal böyle olmakla birlikte AYM Adnan Altın Başvurusuna ilişkin kararında, ihtiyati haciz kararına yapılan itirazda ilk derece mahkemesinin başvurucuya, itirazla ilgili sözlü beyanda bulunma olanağı vermeden dosya

¹² 2013/1752 (26.06.2014), §65; aynı yönde bkz. 2013/7542 (24.03.2016), §78; 2013/3401 (31.03.2016), §36.

¹³ Deyneklî/Saldırım s.65; İpekçi s.221-222; Özkan s.914-915; Berberoğlu Yenipınar s.314; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2009 s.458; Kuru-El Kitabı s.1057; Kuru/Arslan/Yılmaz s.441; Kuru-İcra s.351; Üstündağ s.416; Muşul-İcra s.443; Postacioğlu s.719; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz s.421.

¹⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2009 s.458, dn.441.

¹⁵ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz s.420.

üzerinden inceleme yaparak karar vermiş olması halini adil yargılanma hakkının ihlâli niteliğinde görmemiştir. Bu kararına gerekçe olarak ise, ilk derece mahkemesinin tamamen şekli, sınırlı ve teknik nitelikte bir değerlendirme yaparak itirazı incelediği, uyuşmazlığın niteliği gereği başvurucunun kişisel özellikleri, davranışları gibi sözlü yargılamayı zorunlu kılan olguların mahkeme kararını doğrudan etkileme potansiyeline sahip olmadığı, davanın yazılı sunumlar temelinde hüküm vermeye elverişli bir yapıda bulunduğu, nitekim İİK’da da bu elverişliliği sağlamak adına itiraz edene dilekçesine tüm delil, bilgi ve belgeleri ekleme zorunluluğu getirildiğini göstermiştir. Bununla birlikte AYM’ye göre tarafların dinlenmemesi yargılamayı her durumda adil olmaktan uzaklaştırmayacaktır¹⁶.

B. ADİL YARGILANMA HAKKININ UNSURLARINA İLİŞKİN KARARLAR

Adil yargılanma hakkı; kanuni bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde yargılanma, aleni olarak yargılanma, hakkaniyete uygun olarak yargılanma ve makûl sürede yargılanma olmak üzere dört unsurdan oluşmaktadır¹⁷. Bununla birlikte AİHS’de yer almamakla birlikte zamanla “mahkemeye erişim hakkı” da adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak kabul edilmiştir¹⁸. Zira bir davanın bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hakkaniyete uygun olarak görülebilmesi en başta kişinin iddialarını mahkemeye taşıyabilmesinden geçmektedir¹⁹. AYM’ye göre de ortada bir yargılama bulunmadıkça, yargılamanın adil, aleni ve makul sürede gerçekleşmesinin bir anlamı olmayacak, bu bağlamda mahkemeye erişim hakkının adil bir yargılamanın ön koşulunu oluşturduğu söylenebilecektir²⁰. Çalışmada bu başlık altında, bahsi geçen haklardan icra ve iflas hukuku bağlamında bireysel başvuruya konu olmuş olanlar incelenmiştir.

a. Mahkemeye Erişim Hakkına İlişkin Kararlar

Mahkemeye erişim hakkı, isteyen her kişiye aşılması güç bir engelle karşılaşmaksızın mahkeme huzurunda haklarını ileri sürebilme imkânının sağlanması ve ileri sürdüğü hakka ilişkin verilen hükmün icra edilebilmesi

¹⁶ 2013/9748 (07.01.2016).

¹⁷ **Tanrıver**-Usul s.406; **Aktepe Artık** s.72.

¹⁸ **Aktepe Artık** s.74; **Özbek** s.31.

¹⁹ **İnceoğlu** s.106; **Gözübüyük/Gölcüklü** s.295; **Gölcüklü** s.15.

²⁰ AYM 28.03.2002, E.2001/5, K.2002/42, RG.05.09.2002, S.24867.

anlamına gelmektedir²¹. Belirtmek gerekir ki, iç hukukun istinaf ya da temyiz gibi üst mahkemeye başvuru hakkı tanıdığı durumlarda da bahsi geçen kanun yollarının yargılamanın devamı olmasından hareketle mahkemeye erişim hakkı kapsamında sayılacağı söylenebilecektir²².

AYM, Ahmet Yıldırım Başvurusuna ilişkin kararında, yargı kararlarının uygulanmasını “mahkemeye erişim hakkı” kapsamında değerlendirmiştir. AYM’ye göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli olmayıp ayrıca söz konusu kararın etkili şekilde uygulanması da gerekmektedir. Bu bağlamda bir hukuk sisteminde nihai mahkeme kararlarını taraflardan biri aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hale getiren düzenlemelerin bulunması yahut mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hallerinde “mahkemeye erişim hakkı” da anlamını yitirecektir²³.

AYM, Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım Başvurusuna ilişkin kararında, kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, icra edilebilir bir yargı kararının hiç icra edilmemesini yahut icranın makûl süre içinde yapılmamasını adil yargılanma hakkı güvencelerini anlamsız hale getireceğini belirtmiştir. Söz konusu bu güvenceler kapsamına icra edilmemiş yahut icrası geciktirilmiş kararın verildiği yargılamada sağlanmış olan mahkemeye erişim hakkını da dahil etmiştir. Böyle bir durumun ise mahkemeye erişim hakkının ihlâli sonucunu doğuracağına ilişkin bir içtihat geliştirmiş ve bu içtihadı sonraki birçok kararında tekrarlamıştır²⁴.

AYM Muammer Tatar başvurusuna ilişkin kararında, iflâs hukukuyla ilgili bir davaya bakan asliye ticaret mahkemesinin gerekçeli kararında kanun yoluna başvurma süresini yanlış gösterdiği, asliye ticaret mahkemesi kararlarına karşı genel olarak on beş günlük bir temyiz süresi öngörüldüğü, somut olayda İİK m.164 hükmü gereği temyiz süresinin on gün olduğuna

²¹ Budak s.6; Gözübüyük/Gölcüklü s.297; Aktepe Artık s.157; Kaşıkara s.119; Dinç s.41.

²² Tezcan/Erdem/Sancakdar s.225-226; Erdoğan s.38-40; İnceoğlu s.117.

²³ 2012/144 (02.10.2013), §28; aynı yönde bkz. 2013/711 (03.04.2014), §42; 2013/3207 (15.10.2015), §42; 2013/9559 (16.10.2014), §38; 2014/2496 (25.02.2015), §38; 2013/5642 (16.10.2014), §30; 2013/9039 (30.03.2016), §51; 2014/260 (18.05.2016), §42.

²⁴ 2013/711 (03.04.2014), §37-54; aynı yönde bkz. 2014/11376 (20.07.2017), §15; 2014/11540 (12.04.2017), §15; 2014/13011 (10.05.2017), §14; 2014/4556 (11.05.2017), §14; 2014/14961 (20.04.2017), §23; 2014/19616 (20.04.2017), §13; 2014/15793 (20.04.2017), §13; 2014/11133 (19.04.2017), §14; 2014/10319 (14.09.2017), §34.

ilişkin ayrıksı bir düzenlemenin bulunması nedeniyle sürenin taraflara doğru şekilde belirtilmesinin daha da önem arz ettiği belirlemelerini yapmıştır. Bu belirlemelerden hareketle AYM, başvurunun gerekçeli kararda öngörülen süreye güvenerek hareket etmesinin makul görülebileceğini, mahkemenin kanun yolu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğünün bulunduğunu gözeterek Yargıtay Dairesi'nin temyiz süresinin on gün olduğundan bahisle başvurunun dilekçesini reddetmesini kararını mahkemeye erişim hakkını zedeleyen bir durum olarak görmüştür²⁵.

HMK m.297/1-ç uyarınca mahkeme tarafından verilen bir hükümde; tefhim edilen hükme karşı başvurulacak bir kanun yolunun bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa, bu kanun yoluna başvurunun süresinin gösterilmesi gerekmektedir. Söz konusu bu yükümlülük, adil yargılanma hakkının bir yansıması olarak AY m.40'a 03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun ile eklenen hükümden²⁶ kaynaklanmaktadır. Özellikle avukatla temsil edilmeyen taraflar açısından söz konusu yükümlülük büyük önem taşımaktadır. Hal böyle olmakla birlikte bir görüşe göre; bir hükme karşı kanun yolunun açık olup olmadığı, şayet açıksa bu kanun yoluna başvurma süresi hâkim kararı ile değil kanunla belirlenmektedir. Bu bakımdan hâkimin konuya ilişkin kararı kurucu değil açıklayıcı, bilgilendirici nitelikte bir karar olacaktır²⁷. Ancak AYM'nin söz konusu kararı karşısında bu görüşün kabulü mümkün görünmemekle birlikte, yargı mercilerinin gerekçeli kararlarında kanun yoluna ilişkin somut olayda belirtilen süreden daha uzun sürelere yer vermesi halinde de kanun yoluna başvurunun süre aşımı yönünden reddedilemeyeceği düşünülebilecektir.

²⁵ 2014/819 (09.06.2016).

²⁶ "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." Sözü edilen bu kural ceza yargılaması uygulamasında temyiz incelemesinin ön şartı olarak değerlendirilmektedir:

"Mahkemenin 14.08.2002 tarihli kararı ile açılmış olan kamu davasına müdahil olduğu anlaşılan mağdur müdahil Raşit vekilinin her ne kadar tefhimde hazır bulunduğu anlaşılssa da; tefhim sırasında yasa yolu ve yasa yoluna başvuru süresi açıkça gösterilmediğinden, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 40/2. ve 1412 sayılı CMUK'nın 310. maddeleri uyarınca hükmün, "kararın tebliğinden itibaren 1 hafta içinde temyiz yasa yoluna başvurabileceği meşruhatıyla" müdahil vekiline tebliği ile temyiz dilekçesi verilmesi halinde, dilekçenin dosyaya eklenmesinin sağlanarak Dairemize iadesi için dosyanın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına (TEVDİİNE), 06.07.2006 günü oybirliğiyle karar verildi." (Y.1.CD,06.07.2006, E.2005/4540, K.2006/3010: KBİBB).

²⁷ Tutumlu s.512.

AYM Orhan Ersoy Başvurusuna ilişkin kararında, icra memurlarının haciz işlemleri nedeniyle başvurusunun uğradığını iddia ettiği zararının tazmini için İİK m.5 uyarınca, başvurucuya adli yargı merciinde dava açma imkânı sağlanmış bulunmasına dikkat çekmiştir. Bu bağlamda İİK'nın söz konusu hükmü esas alınarak başvurusunun idari yargı kolunda açtığı davanın görevsizlik nedeniyle reddine yönelik verilen kararın, mahkemeye erişim hakkını ihlâl etmediğine hükmetmiştir²⁸.

Tespit davası neticesinde davanın kabulü yahut esastan reddine karar verilmesi halinde verilen bu hüküm hukuki niteliği itibariyle bir tespit hükmüdür. Bu bağlamda söz konusu tespit hükmü bir hakkın veya hukuki ilişkinin mevcudiyetine dair bilgi vermekle birlikte kesin hüküm dolayısıyla kesin delil gücünü haizdir. Edaya ilişkin bir kayıt içermemesi nedeniyle de ilamlı icranın konusunu oluşturmaz²⁹. Bu kabul çerçevesinde bir dava sonucunda verilen hükmün tespit hükmü içerdiği sonucuna varılırsa söz konusu hükmün icra edilemeyeceğinden bahisle, yargı kararının icrası hakkına bir ihlâl oluşturmayacağı söylenebilecektir.

Bu bağlamda AYM Megasan İnşaat Sanayi Ticaret Taahhüt A.Ş. Başvurusuna ilişkin kararında, başvuruya konu mahkeme kararının yalnızca muarazanın önlenmesine yönelik tespit hükmü içerdiği, dolayısıyla sözleşme koşullarına aykırı davranılması halinde bunun başvuru konusu kararın icrası niteliğinde görülemeyeceği ve böylece mahkeme kararının uygulanmadığı iddiasına yönelik olarak mahkemeye erişim hakkı kapsamında yargı kararının icrası hakkına dair bir ihlâl olmadığına hükmetmiştir³⁰.

²⁸ 2014/14739 (19.07.2017).

²⁹ **Tanrıver**-Usul s.584-585; **Pekcanitez/Atalay/Özekes** s.211; **Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz** s.983; **Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu** s.273; **Yılmaz-Şerh** s.1563; **Kuru/Budak** s.346-352. Yargıtay tespit davası bağlamında hukuki yararın mevcudiyetini üç koşula bağlamaktadır: Bu koşullar; davacının bir hakkı veya hukuki durumunun yakın ve ciddi bir tehlike ile tehdit ediliyor olması, bu ciddi tehdit nedeniyle davacının hukuki durumunda bir zarar meydana gelecek olması, **icra ve infaz kabiliyeti bulunmayan** tespit hükmünün bu tehlikeyi bertaraf edecek olması şeklinde sıralanabilecektir. Y.4.HD, 23.06.2005, E.2004/12157, K.2005/6978: **KBİBB**; aynı yöndeki bir diğer karar için bkz. Y.7.HD, 19.07.2005, E.2005/2288, K.2005/2425: **KBİBB**. Ancak belirtmek gerekir ki tüm bu söylenenler varlığı yahut yokluğu tespit edilen hukuki ilişkinin kendisi hakkındadır. Müspet veya menfi tespit hükmünün yargılama masrafları ve vekalet ücretine ilişkin kısmı cebri icra kabiliyetini haiz olup bu kapsamda ilamlı icranın konusunu oluşturabilecektir. Y.12.HD, 25.04.2006, E.2006/6331, K.2006/8822: **LEXPORA**; Y.12.HD, 10.04.2012, E.2012/8639, K.2012/11828: **LEXPORA**; **Kuru/Budak** s.351; **Tanrıver**-Usul s.585; **Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz** s.983, dn.128.

³⁰ 2013/3401 (31.03.2016).

Oysa Yargıtay; muarazanın men'i (çekişmenin giderilmesi) davalarını, usul hukuku bakımından tespit değil eda davası olarak görmektedir. Zira Yargıtay'a göre; bu tür davalarda hem çekişmenin varlığının tespiti hem de onun önlenmesi talep edilmektedir³¹. Somut başvuruya konu olayda başvurucu da idare aleyhine açtığı davada hem sözleşmenin tasfiyesi koşullarının bulunmadığının tespiti hem de bu husustaki çekişmenin giderilmesi talebinde bulunmuştur. Bu bağlamda Yargıtay'ın tespiti daha isabetli görünmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki; Yargıtay kararlarında çekişmenin giderilmesi davası niteliğinde görülen³² el atmanın önlenmesi davaları da, bir görüşe göre eda davası sayılmaktadır. Zira bu görüşe göre, el atmanın önlenmesi davası sonunda verilen kararlar davalı mevcut el atmaya son vermeye yahut ileride gerçekleşecek el atmadan kaçınmaya mahkûm edilmektedir³³.

b. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkına İlişkin Kararlar

Adil yargılanma hakkının unsurlarından birini de hakkaniyete uygun yargılanma oluşturmaktadır. Söz konusu unsur adil yargılanma hakkını karakterize eden temel bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Hakkaniyete uygun yargılanma, tüm yargılama süresince eşitlik temeline dayalı hukuki dinlenilme hakkının gerçekleştirilmesinin sağlanmasını gerektirmektedir³⁴.

İtirazın iptali davası ispat araçları ve deliller bakımından genel hükümlere tabi olduğu için, bu davada hukuki ilişkinin niteliğine göre; genel hükümler çerçevesinde tanık dinletmek, yemin teklif etmek, senet ve sözleşme ibraz etmek, ticari defter kayıtlarını incelemek ve diğer ispat araçlarından faydalanmak mümkün olmaktadır³⁵. Bahsi geçen bu ispat araçlarından yemin teklifinin söz konusu olduğu hallerde kendisine yemin teklif olunan taraf bakımından çeşitli olasılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu olasılıklar bağlamında, kendisine yemin teklif olunan taraf, ya yemini kabul edip yerine getirecek, ya yeminden kaçınacak yahut yemini karşı tarafa iade edecektir³⁶. Bu

³¹ YHGK, 29.09.2004, E.2004/13-417, K.2004/442: **KBİBB**; Y.3.HD,26.12.2016, E.2016/10929, K.2016/16318: **KBİBB**; Y.3.HD,18.11.2015,E.2014/21987,K.2015/18255: **KBİBB**.

³² Y.1.HD,29.05.2007, E.2007/3712, K.2007/6169: **LEGALBANK**; Y.11.HD,02.04.2014, E.2013/18091, K.2014/6456: **LEGALBANK**.

³³ **Sirmen** s.278; **Ünal** s.165,167.

³⁴ **Tanrıver**-Usul s.410-411; **Özekes**-Temel Haklar s.136.

³⁵ **Berkin** s.445; **Uyar**- İtirazın İptali s.279; **Eriş** s.832; **Deynekli/Kıyas**.131 ;**Yavuz** s.182.

³⁶ **Yılmaz**-Yemin s.166; **Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz** s.1882 vd.

ihtimallerden yeminden kaçınma durumu, yemin için çağrılan tarafın yemin edilecek olan duruşmaya geçerli bir mazereti olmaksızın gelmemesi yahut duruşmaya gelmesine rağmen yemin etmemesi ve yemini karşı tarafa iade etmemesi halinde söz konusu olacaktır³⁷. Usulüne uygun olarak yemin için çağrılan bir kişinin yeminden kaçınması durumunda ise bu kaçınma davranışı yemin konusu vakıaların ikrarı anlamına gelecektir (HMK m.229/1).

AYM de Ahmet Alkan Başvurusuna ilişkin kararında tüm bu hususları gözetmiştir. Bu bağlamda AYM tarafından; başvuruya konu olmuş itirazın iptali davasında, iddialarının ispatı için münhasıran yemin deliline başvuran başvuru davalıya yemin teklif etmesi üzerine Kocaeli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nce davalının yemin için duruşmaya davet edildiği, duruşmaya gelmemesinin yahut yeminden kaçınmasının sonuçları konusunda ihtar edildiği, buna rağmen yemin eda etmeyen ve duruşmada hazır olmayan davalının ihtar edilen sonuçlardan sorumlu tutulmadığı ve bunun gerekçesinin de gösterilmediği hususu tespit edilmiştir. Tüm bu hususların ise başvuru konusu yargılamayı bir bütün olarak adil olmaktan çıkarmış olması sebebiyle mevcut yargılamada başvuru hakkıyete uygun yargılama hakkının ihlâl edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Zira AYM'ye göre genel anlamda hakkıyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara, tanık delili de dahil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların sağlanması gerekmektedir³⁸.

Cebri icra genel olarak yargılamanın bir uzantısıdır³⁹ ve bu aşamada da hukuki dinlenilme hakkına uygun davranılması gerekmektedir. Ancak geçici hukuki korumalarda olduğu gibi bazı durumlarda, hukuki dinlenilme hakkının unsurlarını oluşturan bilgilenme ve açıklama yapma hakkının icra işleminden sonraya bırakılması mümkündür. Zira bu gibi durumlarda dosya üzerinden

³⁷ Yılmaz-Yemin s.184.

³⁸ 2014/18601 (17.11.2016).

³⁹ **Ulukapı** s.3; **Özekes-Temel Haklar** s.68; **Umar** s.32; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018** s. 23. Belirtmek gerekir ki bu konuda doktrinde görüş ayrılıkları mevcuttur. Bir görüşe göre icra hukukunun işlevi bir dava neticesinde alınan ilamların icrası ile sınırlı değildir. Zira icra hukuku bir mahkeme hükmüne dayanmayan taleplerin icrasına da hizmet etmektedir. Dolayısıyla icra hukuku yargılamanın bir uzantısı sayılamayacak; ancak ihtilafı yargının bir kısmını teşkil edebilecektir. Bu görüşe göre cebri icra medeni yargının vazgeçilmez bir parçası da olmayıp, bu iki alan birbirinden tamamen bağımsızdır. **Üstündağ** s.3, dn.3aa; **Yıldırım/Deren-Yıldırım** s.1-3.

inceleme yapıldığından daha çok yazılılık ilkesi söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte ilâmsız icra prosedürü dışında, takip hukukunda mutlaka mahkeme yargılaması söz konusu olmaktadır. Kaldı ki ilâmsız icrada dahi takibin değişik aşamalarında mahkeme bu prosedüre dahil olmaktadır. İtiraz üzerine itirazın hükümden düşürülmesini sağlayan yollar, istihkak davası, ihalenin feshi ve şikâyet üzerine yapılan yargılama buna örnek teşkil etmektedir⁴⁰.

Buna göre şikâyet, icra ve iflâs organının icra ve iflâs hukukuna aykırı olan işlemlerinin iptali ve düzeltilmesini sağlamak için gidilen bir hukuki çare olarak karşımıza çıkmaktadır⁴¹. Bu bağlamda şikâyet olunan, şikâyet konusu işlemi gerçekleştiren icra ve iflâs dairesi olsa da gerek uygulama gerekse öğretide icra dairesinin şikâyetinde taraf olamayacağı görüşü savunulmaktadır⁴². Yargıtay konuya ilişkin bir kararında bu hususa şöyle dikkat çekmiştir⁴³: “*Şikâyetin mahiyetine göre takipte taraf olan alacaklı ile borçlular yargılamaya dahil edilmeden ve icra müdürlüğü hasım kabul edilerek sonuca gidilmesi isabetsizdir.*” Buradan hareketle icra dairesinin şikâyet yolunda taraf olarak gösterilemeyeceği söylenebilecektir. Ancak bu durum şikâyet incelemesi sırasında, işlemi gerçekleştiren icra dairesinin açıklama yapmasını ve icra mahkemesince dinlenmesini engellememektedir⁴⁴. Zira 4949 sayılı Kanunla İİK m.18’de yapılan değişiklikle; şikâyet üzerine icra mahkemesinin, işlemi yapan icra dairesinin açıklama yapmasına hükmedebileceği ve bu hususta duruşma yapılmasına gerek olup olmadığını takdir edebileceği ve duruşma yapılmasına karar verdiği halde, işlemi tesis eden memur da dahil olmak üzere ilgilileri en kısa zamanda duruşmaya davet ederek gerekli kararı vereceği ifade edilmiştir.

Bir görüşe göre şikâyetin pasif tarafı olarak işlemi yapan icra organının gösterilmesi gerekli olmadığı gibi, işlemde yararı bulunan kişilerin de gösterilmesi zorunlu değildir. Zira şikâyet edilen işlem, icra dairesinin bir işleminden kaynaklanmakta ve şikâyet eden kişinin bir başkası ile arasında

⁴⁰ Özekes –Temel Haklar s.142-143.

⁴¹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz s.73; aynı yönde bkz. Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018 s.57. Şikâyeti kanun yolu olarak gören görüş için bkz. Kuru-El Kitabı s.103; Muşul-İcra s.141. Şikâyetin tanımına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Pekcanitez/Simil s.5-7.

⁴² Kaçak s.48; Kuru-El Kitabı s.107.

⁴³ Y.12.HD,17.01.2002, E.2001/21951, K.2002/661: LEGALBANK.

⁴⁴ Kaçak, s.48; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018 s.61.

uyuşmazlık bulunmamaktadır⁴⁵. Ancak uygulamada şikâyet yoluna takibin taraflarından birisi başvurursa, şikâyetin karşı tarafı olarak takibin diğer tarafı gösterilmektedir. Bu durum ise, şikâyetin icra mahkemesince kabulü halinde şikâyet neticesinde ortaya çıkan yargılama giderlerine karşı tarafın mahkûm edilmesi gerektiği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Ancak yapılan işlemde kural olarak hiçbir etkisi bulunmayan takibin diğer tarafının, sırf şikâyet yolunda taraf olarak gösterilmesi nedeniyle yargılama giderlerine mahkûm edilmemesi gerekse de uygulamada çoğu kez takibin diğer tarafı, şikâyet karşı taraf olarak gösterildiğinden şikâyet giderlerine de karşı taraf mahkûm edilmektedir⁴⁶. Böylece şikâyet olunan taraf bakımından takibin karşı tarafının gösterilmesi ile, takibin karşı tarafı fiili olarak şikâyet yolunun tarafı haline gelmektedir. Bu bakımdan şikâyet incelemesi sonucunda doğrudan etkilenecek şekilde şikâyetin tarafı haline gelmiş bu kişinin, hakkında sürdürülen yargılama bakımından bilgi sahibi olma, bu bağlamda ispat hakkını kullanabilme ve neticede dikkate alınabilme haklarını kapsayan hukuki dinlenilme hakkına erişiminin sağlanması gerekmektedir. Zira şikâyet müessesesi her ne kadar bir dava değilse de⁴⁷ şikâyet incelemesi sırasında bir yargılama gerçekleşmektedir. Yargılamanın taraflarına ise hukuki dinlenilme hakkının tanınması zorunludur⁴⁸. Bununla birlikte söz konusu hakkın eşitlik temeline dayalı olarak kullanımının sağlanması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesinin yolu ise silahların eşitliği ilkesinden geçmektedir⁴⁹.

AYM'nin konu hakkındaki görüşünü açıklamadan önce, şikâyet hukuki yolunu Anayasa'ya aykırılık iddiasında bulunulabilmesi bakımından bir dava olarak kabul ettiğini belirtmek gerekmektedir⁵⁰. Ancak, bu husus şikâyetin teknik açıdan ve medeni usul hukuku çerçevesinde bir dava olduğu anlamına gelmemektedir⁵¹. AYM şikâyet hukuki yolunu bir dava olarak görmesi yönündeki kabulünü bireysel başvurular bakımından da sürdürmektedir⁵². Bu

⁴⁵ Pekcanitez/Simil s.260.

⁴⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018 s 61-62.

⁴⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018 s.65; Kuru-El Kitabı s.103; Muşul-İcra s.141; Arslan s.191; Uyar-Şikâyet s.2.

⁴⁸ Özekes-Hukuki Dinlenilme s.253.

⁴⁹ Tanrıver-USul s.411; İnceoğlu s.220. "Silahların eşitliğine ilişkin" ayrıntılı bilgi için bkz. Hanağası s.27 vd.

⁵⁰ AYM 20.09.1966, E.1966/15, K.1966/33, RG 09.05.1967, S.12593; AYM 30.05.1967,E.967/15, K.967/15, RG 04.11.1967, S.12742.

⁵¹ Pekcanitez/Simil s.48,49.

⁵² 2013/3078 (21.01.2016); 2013/2386 (04.11.2015).

kabul Anayasa'ya aykırılık iddiasının incelenebilmesi bakımından mümkün görülebilirse de bireysel başvurular bağlamında böyle bir kabulün nedeni anlaşılammaktadır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, AYM'nin Medeni Alpkaya Başvurusuna ilişkin kararının oldukça isabetli olduğunu söylemek mümkündür. AYM, AY m.36 çerçevesinde inceleme yaptığı birçok kararında olduğu gibi söz konusu kararda da, AİHS'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dahil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi⁵³ gibi ilke ve hakları AY m.36 kapsamında saymıştır. Mahkemeye göre hakkaniyete uygun yargılanmanın temel unsurunu, yargılamanın çelişmeli olması ve taraflar arasında silahların eşitliğinin sağlanması oluşturmaktadır. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi, taraflara dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu bakımdan tarafların yargılama bütününe aktif olarak katılımını gerektirmektedir. Hakkaniyete uygun yargılanmanın diğer bir unsurunu oluşturan silahların eşitliği ilkesi ise; davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir⁵⁴. Bu bağlamda HMK m.27'de düzenlenen ve davalının davadan haberdar edilme, davaya ilişkin açıklama yapma ve delil bildirme hakkını güvence altına alan hukuki dinlenilme hakkı bir anlamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkı ile de ilgilidir. Buna göre davalıya savunma hakkını kullanma imkânı verilmeden davanın esasıyla ilgili değerlendirme yapılamayacaktır. Bu savunma hakkının kullanılabilmesinin usul hukuku açısından en önemli gereği de davalıya dava dilekçesinin tebliği zorunluluğudur. Tüm bunların yanı sıra somut başvuruya ilişkin olayda AYM; İİK m.18/2'de zikredilen "...talep ve cevaplar dilekçeyle olabileceği gibi icra mahkemesine ifade zaptettirmek suretiyle de olur." ifadesi ve HMK m.317'de düzenlenen basit yargılama usulünde davaya dilekçe vermek suretiyle cevap

⁵³ Namlı s.73 vd.

⁵⁴ Silahların eşitliği açısından yapılan bu tanım ilk defa Yaşasın Aslan Başvurusuna ilişkin kararda yapılmış olup sonraki kararlarda söz konusu tanıma atıf yapılmıştır. Atıf yapılan kararlar için bkz. 2014/8492 (20.09.2017), §20; 2013/3078 (21.01.2016), §43; 2014/17045 (20.09.2017), §43; 2014/20036 (08.06.2017), §26.

verileceği hususunu da göz önünde bulundurmıştır. Somut olayda AYM, Diyarbakır 2. İcra Hukuk Mahkemesi'nde açılan davada söz konusu mahkemenin şikâyet dilekçesini davalıya tebliğ etmeden dosya üzerinden değerlendirme yaparak icra emrinin iptaline kesin olarak karar vermiş olduğunu tespit etmiştir. AYM söz konusu tespiti konu olan durumun davalının dilekçe içeriği, toplanan deliller hakkında bilgi sahibi olması ve bunlara karşı çıkması ve delil sunması haklarına aykırılık oluşturduğu ve bu bağlamda diğer tarafı yargılamada üstün konuma getirerek bir eşitsizlik yarattığı ve bu eşitsizliğin de yargılamayı fiilen ve gerçekten adaletsiz kılmasından hareketle AY m.36'da güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesini ihlâl ettiğine karar vermiştir⁵⁵.

AYM Elif Şekerleme ve Gıda Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusuna ilişkin kararında ise, Ankara 14. İcra Hukuk Mahkemesi tarafından, şikâyet incelemesinde yapılacak duruşmaya davet edilmesi amacıyla başvurucuya tebligat yapıldığı, başvuru ile aynı adreste oturduğunu bildiren kişinin beyanı ve mahalle muhtarının imzalı beyanı ile muhatabın adresten taşındığının belirtilerek muhataba tebligatın iletilmeksizin mahkemeye iade edildiğini tespit etmiştir. Bu bağlamda AYM, icra mahkemesinin davetiye gönderilen adresin şikâyet dilekçesinde bildirilen adres olması nedeniyle yeniden tebligat çıkarılmasına yer olmadığına ilişkin verdiği kararını silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı bulmamıştır⁵⁶. Oysa Tebligat Kanunu m.10 uyarınca kural olarak tebligat muhatabın bilinen en son adresine yapılacaktır. Buna göre bilinen en son adresin tebligata elverişli olmaması veya tebligat yapılamaması halinde, muhatabın adres kayıt sisteminde yer alan adresi bilinen son adresi kabul edilecek ve tebligat buraya yapılacaktır. Bununla birlikte Tebligat Kanunu m.21/2'ye göre, somut olay bazında muhatabın şikâyet dilekçesinde gösterdiği adres, adres kayıt sistemindeki adres olup muhatabın o adresten sürekli olarak ayrıldığı tespit edilmişse tebliğ memurunun tebliğ olunacak evrakı o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine yahut zabıta amir veya memurlarına imza mukabilinde teslim edip, tesellüm edenin adresini içeren ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırması ve durumu haber vermesi için komşulara, yöneticiye bildirmesi gerekmektedir. Somut olayda bu sürece

⁵⁵ 2013/3078 (21.01.2016); aynı yönde bkz.2014/14955 (17.05.2016); 2013/4073 (21.01.2016); 2014/19289 (27.10.2016).

⁵⁶ 2013/9085 (14.04.2016).

aykırı olarak, icra mahkemesince başvurunun MERNİS adresinin hiç araştırılmadan yeniden tebligat gönderilmesine gerek olmadığına ilişkin verilen karar ve AYM'nin de bu kararı, başvurunun sözlü duruşmaya katılması halinde şikâyet dilekçesinden farklı olarak hangi iddiaları ileri süreceğini ortaya koymadığından bahisle silahların eşitliği ilkesinin ihlâli niteliğinde görmemesi yerinde bir tespit oluşturmamaktadır. Zira hukuki dinlenme hakkının unsurlarından biri bilgilenme hakkıdır ve usulüne uygun bir bilgilenme için de usulüne uygun bir bildirim yapılması gerekmektedir. Söz konusu bildirim asıl kaynağını ise tebligat oluşturmaktadır⁵⁷. Buna göre hukuki dinlenme hakkının ihlâl edilmemesi için bildirim tebligat hukukuna uygun yapılması ve böylece tebligat ile muhatabın kendisini ilgilendiren konuyu tam olarak ve zamanında öğrenmesinin sağlanması gerekmektedir⁵⁸. Hukuki dinlenme hakkının eşitlik temelinde dayalı olarak kullanımının sağlanması gereği, söz konusu olayda başvurucuya duruşmanın tebliğini ayrıca önemli kılmaktadır. Bu noktada usulüne uygun tesis edilmeyen bahsi geçen tebligat süreci silahların eşitliği ilkesinin ihlâlüne vücut verecektir.

Bununla birlikte aynı başvuruya ilişkin AYM'nin, başvurunun dava dosyası ile birlikte dosya masrafı yatırmamasından dolayı icra dosyasının fotokopisinin kendisine verilmemesinin silahların eşitliği ilkesine aykırılık oluşturmayacağı düşüncesi isabetli görünmektedir. Zira yargılamanın sağlıklı yürütülebilmesi ve dosyadaki bilgi ve belgelerin korunması çerçevesinde alınabilecek tedbirler hukuki dinlenme hakkını ihlal etmeyecektir⁵⁹. Bu bağlamda dosya masrafının yatırılmasına ilişkin yükümlülük de bu kapsamda sayılabilecektir.

AYM'nin aynı başvuruya ilişkin verdiği kararda son olarak, başvurunun davalının cevap dilekçesinin tebliğ edilmemiş olmasının, başvurunun temyiz aşamasında cevap dilekçesi ve içeriği hakkında nasılsa bilgi sahibi olduğuna yönelik gerekçesiyle çelişmeli yargılanma hakkını ihlal etmediği sonucuna varması dikkat çekmektedir. Zira verildiği anda kesinleşen kararlar göz önüne alındığında AYM'nin bu kararına bir anlam verilememektedir.

---

⁵⁷ **Kuru** F. s.1097; **Tanrıver-Adil** s.227.

⁵⁸ **Muşul**-Tebligat s.323.

⁵⁹ **Özkes**-Hukuki Dinlenme s.94.

c. Gerekçeli Karar Hakkına İlişkin Kararlar

İcra hukukunda ilâmsız icra yoluna ilişkin takibin bir ilâm yahut belgeye dayanma zorunluluğu yoktur⁶⁰. Hatta alacaklının elinde hiçbir belge bulunmasa veya bu kimse gerçekte alacaklı vasfını taşıyorsa dahi bu yola başvurusu mümkündür. Ayrıca söz konusu husus icra memurunun araştırma yetkisi kapsamında da bulunmamaktadır⁶¹. Ancak bu durum alacaklının takip talebinde bulunurken hiçbir sebep göstermeyeceği anlamına gelmemektedir. Zira genel haciz yolunda alacaklı, takip yaparken elinde bir belge veya senet yoksa alacağının sebebini belirtmekle yükümlüdür⁶².

AYM de Mehmet Zülfü Tekeş Başvurusuna ilişkin kararında, genel haciz yoluyla yapılan ilâmsız icra takibinde alacağın herhangi bir belgeye dayanma zorunluluğunun olmadığından bahisle, başvuruçunun açtığı itirazın iptali davasında ileri sürdüğü ayrı ve açık yanıt verilmesini gerektiren ve uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan iddialarının Ergani Asliye Hukuk Mahkemesi'nin verdiği kararda alacağın ilâma dayanması gerektiği gerekçesiyle değerlendirilmemesinin ve bu suretle açık kanun hükümlerine aykırı olarak verilen kararın gerekçesinin mevzuat sınırları içinde makûl ve kabul edilebilir ölçüde ortaya konmamasının AY m.36'da güvence altına alınan gerekçeli karar hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Zira AYM'ye göre mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birini oluşturmakla birlikte söz konusu hak, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde cevap verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılabilirse de ayrı ve açık yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması, hak ihlâline sebebiyet verecektir⁶³.

AYM Ünal Aslantürk başvurusuna ilişkin kararında, başvuruçunun yaptığı ilâmlı icra takibi sonucunda, takip borçlusunun icra emrinin iptali talebiyle iş mahkemesinde açtığı davada mahkemenin davayı itirazın iptali davası olarak nitelendirerek icra emrinin iptaline ve alacaklı aleyhine icra inkâr tazminatına hükmetmesinin İcra ve İflâs Kanunu'nun açık hükümlerine

⁶⁰ Muşul-İcra s.213; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018 s.84; Üstündağ s.91.

⁶¹ Pekcanitez /Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes s.144.

⁶² Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvazs.135; Üstündağ s.92; Kuru/Arslan/Yılmaz s.134.

⁶³ 2014/12158 (01.02.2017).

aykırılık teşkil ettiğini belirtmiştir. Zira takip borçlusunun icra emrinin iptali talebinin icra mahkemesince şikâyet yoluyla değerlendirilmesi, bu açıdan iş mahkemesinin söz konusu olayda görevsizlik kararı vermesi gerekmektedir. Kaldı ki açılan dava itirazın iptali davası olarak nitelendirilse bile borçlunun ilgili Kanun uyarınca böyle bir dava açma hakkının olmadığı, yine icra emrinin iptaline karar verilirken hangi sebeple aleyhine icra inkar tazminatına hükmedildiğine ilişkin ayrı ve açık yanıt verilmesini gerektiren ve uyumsuzluğun çözümü için esaslı olan itirazların kararda değerlendirilmediği, açık kanun hükümlerine aykırı olarak kararın gerekçesinin mahkemece mevzuat sınırları içinde makûl ve kabul edilebilir ölçüde ortaya konmadığı görülmüştür. Buna göre tüm bu hususlar gözetilerek AYM tarafından, başvurusunun gerekçeli karar hakkının ihlâl edildiği sonucuna varılmıştır⁶⁴.

AYM Ahmet Acar Başvurusuna ilişkin kararında, başvuruya konu teşkil eden icra hukukuna özgü bir kurum olan itirazın iptali davasında Yargıtay'ın, yerleşik içtihatlarına aykırı karar vermiş olmasını hukuk devletinin asli unsurları arasında yer alan hukuki belirlilik ve güvenlik ilkesinden hareketle adil yargılanma hakkının ihlâli şeklinde kabul etmiştir. AYM bu sonuca, aynı mahkeme tarafından farklı kararlar verilmiş olmasının tek başına adil yargılanma hakkının ihlâli anlamına gelmeyeceğini, ancak aynı hususta daha önce verilen kararlardan farklı bir hüküm kurulması halinde mahkemece bu farklılaşmaya ilişkin makul bir açıklamanın getirilmesi gerektiği ve söz konusu olayda böylesi bir açıklamaya erişilemediğinden bahisle varmıştır⁶⁵.

AYM Mehmet Atabilen Başvurusuna ilişkin kararında, icra ve iflâs hukukuna özgü bir hukuki çare olan şikâyet müessesesi bağlamında yapılan yargılamada, Anayasa'nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını emreden 141. maddesini hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gereken bir husus olarak değerlendirmiştir⁶⁶. Yine Mustafa Ercan Başvurusuna ilişkin kararında, icra takibinin kesinleşmesinden sonra açılan menfi tespit davasında yapılan yargılama bakımından, adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilen gerekçeli karar hakkına uygun davranılması gerektiğini vurgulamıştır⁶⁷.

---

⁶⁴ 2013/1876 (08.09.2015).

⁶⁵ 2014/19936 (21.09.2017).

⁶⁶ 2013/160 (08.09.2015), §48-51.

⁶⁷ 2014/17045 (20.09.2017); aynı yönde bkz. 2014/1807 (11.05.2017).

d. Makûl Sürede Yargılanma Hakkına İlişkin Kararlar

Adil yargılanma hakkının unsurlarından birini oluşturan makûl sürede yargılanma, sadece yargılama süreci bakımından değil, takip içinde de uyulması gereken temel bir hakkı oluşturmaktadır. Bu bağlamda cebri icra faaliyetinin de kanunda öngörülen sınırlar çerçevesinde, makûl sürede sonuçlandırılması gerekmektedir. Bu durum, hem etkin hukuki koruma sağlamanın, hem de usul ekonomisine paralel olarak gelişen takip ekonomisi ilkesinin bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır⁶⁸. Nitekim, icra memurunun bir hakkı sürüncemede bırakması veya yerine getirmemesi, ilgili kişilerin bu yapmama eylemine karşı süresiz şikâyet yoluna başvurmasına imkân verir (İİK m.16/2). Bununla birlikte icra hukukunun çok katı sürelerin geçerli olduğu bir hukuk alanı olduğundan bahsetmek mümkündür⁶⁹.

AYM yargılama sürecinde yahut yargılama sonrasında kararın icrası bakımından makûl sürenin aşıldığı iddiasıyla bireysel başvuru yoluyla önüne gelmiş birçok olayda, makûl sürede yargılanma hakkını adil yargılanma hakkının kapsamına dahil etmiştir. Ayrıca AYM davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten AY m.141'i, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği makûl sürede yargılanma hakkını değerlendirirken göz önünde bulundurmuştur⁷⁰.

AYM'ye göre makûl sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunmasıdır. Bu noktada hukuki uyumsuzlukların çözüm sürecini uzatarak çoğu zaman elde edilecek hükmün yararını ortadan kaldıran bir yargılama süresi, adaletin yerine getirilmesindeki etkililiğe ve güvenliğe zarar verecektir. Makûl sürede yargılanma hakkı bakımından uyumsuzluğa ilişkin yargılamanın kısa sürede sonuçlandırılması önem arz etmekle birlikte hukuki uyumsuzluğun çözümünde gereken özenin gösterilmesi de büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla yargılama süresinin makûl olup olmadığının her bir başvuru bakımından münferiden değerlendirilmesi gerekmektedir⁷¹.

⁶⁸ **Aktepe Artık** s.249. Rüzgaresen'e göre; usul ekonomisi ilkesi "*Yargılamanın makul giderle ve makul süre içinde, kalite standartlarına uygun bir hizmetle ve düzenli bir biçimde yürütülmesidir*". **Rüzgaresen** s.174.

⁶⁹ **Özekes-Temel Haklar** s.136.

⁷⁰ 2012/13 (02.07.2013), §38-39; 2013/5306 (10.03.2015), §38; 2014/2209 (10.03.2015), §17; 2013/1313 (26.02.2015), §63; 2013/2386 (04.11.2015), §31; 2013/9568 (01.12.2015), §36; 2013/1562 (26.06.2014), §38.

⁷¹ 2012/13 (02.07.2013), §40; 2013/1562 (26.06.2014), §39.

Bu bağlamda AYM Fatma Yıldırım Başvurusuna ilişkin kararında devletin, cebri icra sürecini makul sürede sonuçlandırma yükümlülüğü çerçevesinde cebri icranın uzaması halinde gerek borçlu, gerekse alacaklının hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla somut olayın gerektirdiği her türlü tedbiri alması gerektiğini belirtmiştir. AYM'ye göre özellikle icra sürecinde, idareye normal işleyişinin dışında bir külfet yüklemeyecek olan, takip alacaklısı veya borçlusuna ait mal ve hakların ekonomik değerini koruyucu tedbirlerin alınması devletin sorumluluğunda bulunmaktadır. Buna göre somut olay özelinde tahsil edilen ihale bedelinin sıra cetvelinin kesinleşmesi sürecinde nemalandırılması bahsi geçen tedbirler kapsamında yer almaktadır. Zira olayda cebri icranın bir parçası olan sıra cetvelinin kesinleşmesi aşamasında geçen makul görülemeyecek dokuz yıllık süre borçlu ve alacaklının hak ve menfaatlerini koruyucu tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır⁷². Doktrindeki bir görüşe göre yargılama sürecinde sürelerin gerektiği gibi kullanılmaması, gereksiz giderler yapılması ve kalite standartlarına uygun bir yargılama hizmetinin sunulmaması halinde gerekli tedbirleri almaması nedeniyle devletin sorumluluğu gündeme gelecektir⁷³. Bu görüşe göre sözü edilen sorumluluk türü kusursuz sorumluluktur. Başka bir deyişle usul ekonomisi kapsamında yer alan makul sürede yargılanma hakkının ihlalden söz edebilmek için devletin kusurunun bulunması gerekmemektedir. Zira yargılamanın usul ekonomisine uygun olarak yürütümü Anayasal anlamda devletin asli görevleri arasında yer almaktadır⁷⁴.

Bir davanın süresinin makûl olup olmadığının tespit edilmesinde, davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu⁷⁵, tarafların ve ilgili

⁷² 2014/6577 (16.02.2017), §59-61.

⁷³ **Rüzgaresen** s.178. AYM de “*Yargılama sürecinde başvuru dışındaki tarafların yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usûli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır*”. demek suretiyle devletin bu anlamdaki sorumluluğuna dikkat çekmektedir. 2012/13 (02.07.2013). Buradan hareketle icra hakkı bakımından devlete yüklenen sorumluluk, devletin sürece dahil olup olmamasına göre şekillenecektir. Şayet devlet yargılamada bir taraf konumunda ise yargı kararlarını gecikmeksizin uygulamakla yükümlüdür. Bununla birlikte yargılamanın tarafı konumunda bulunmadığı hallerde ise devletin sorumluluğu cebri icranın etkili şekilde işlenmesini sağlamak şeklinde ortaya çıkmaktadır. **Aktepe Artık** s.169.

⁷⁴ **Rüzgaresen** s.201.

⁷⁵ AYM Fevzi Kayacan Başvurusuna ilişkin kararında somut olayda tek dereceli yargılamada 3 yıl 9 ay 10 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmıştır. 2014/8978 (12.04.2017), §14.

makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuruçunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar AİHM tarafından içtihat yoluyla getirilmiş kriterler olarak karşımıza çıkmaktadır⁷⁶. AYM de makûl sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla önüne gelen bireysel başvuruya konu olmuş uyuşmazlıklarda, makûl sürenin tespiti bağlamında söz konusu kriterleri göz önünde bulundurmaktadır⁷⁷.

AYM'ye göre söz konusu kriterler göz önünde bulundurularak yapılacak makûl süre değerlendirmesinde sürenin başlangıcı kural olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, diğer bir deyişle davanın ikame edildiği tarih; sürenin bitiş tarihi ise çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılama sürecinin son bulduğu tarihtir⁷⁸. Bununla birlikte devam eden yargılamalara ilişkin davalar yönünden sürenin sona erdiği tarih bakımından, AYM'nin makûl sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınacaktır⁷⁹. Ayrıca belirtmek gerekir ki AYM tarafından ceza muhakemesinde yargılama süresinin makûl olup olmadığının tespitinde sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulanması anı olarak kabul edilmektedir⁸⁰. Bu bağlamda AYM'nin makûl süre değerlendirmesinde sürenin başlangıcını kural olarak davanın açıldığı tarih kabul etmekle birlikte eğer ortada ön süreç olarak nitelendirilebilecek bir durum varsa sürenin başlangıcını o andan itibaren hesapladığı sonucuna varılabilecektir. Hukukumuzda halihazırda iş yargılamasında geçerli olan zorunlu arabuluculuk sistemi düşünüldüğünde; AYM'nin bireysel başvuru yoluyla önüne gelmiş iş yargılamasında makûl sürenin ihlal edildiği iddialarında söz

⁷⁶ Ezel Tosun/Türkiye, No.:33379/02 (10.01.2006); Namlı ve Diğerleri/Türkiye, No:51963/99 (23.05.2007); Alhan/Türkiye No:8163/07 (02.04.2013); Danespayeh/Turkey No:21086/04 (16.07.2009).

⁷⁷ 2012/13 (02.07.2013), §41-45; 2013/5306 (10.03.2015), §39; 2014/14245 (22.02.2017), §20; 2014/1167 (25.10.2017), §49; 2014/2209 (10.03.2015), §18; 2013/1313 (26.02.2015), §64; 2013/9568 (01.12.2015), §37; 2014/7271 (14.09.2017), §31; 2014/1807 (11.05.2017), §30.

⁷⁸ 2012/13 (02.07.2013), §50,52; 2013/5306 (10.03.2015), §41-42; 2014/1167 (25.10.2017), §48; 2014/2209 (10.03.2015), §20-21; 2013/2386 (04.11.2015), §34,36; 2014/15723 (25.10.2017), §46; 2014/7271 (14.09.2017), §30; 2014/1807 (11.05.2017), §29.

⁷⁹ 2012/13 (02.07.2013), §50,52; 2014/1167 (25.10.2017), §48; 2014/2209 (10.03.2015), §20-21; 2013/2386 (04.11.2015), §34,36; 2014/15723 (25.10.2017), §46; 2014/7271 (14.09.2017), §30; 2014/1807 (11.05.2017), §29; 2014/14245 (22.02.2017), §17,19.

⁸⁰ 2012/625 (09.01.2014), §34; 2014/16919 (05.04.2018), §29; 2015/9247 (04.04.2018), §77; 2014/1387 (08.11.2017), §12.

konusu iddiaları değerlendirirken sürenin başlangıcı olarak zorunlu arabuluculuğa başvurulma anını kabul etmesi mümkün görünmektedir.

AYM'nin bireysel başvurular bağlamında, makûl sürenin ihlali iddiaları bakımından yaptığı değerlendirmelerde ortaya koyduğu genel ölçütler bu şekilde karşımıza çıkmakla beraber somut olaya bakılmakta fayda vardır. Buna göre AYM Ferat Doğan Başvurusuna ilişkin kararında, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzlukların makûl sürede karara bağlanmasını gerektiren AY m.36 ve AİHS m.6'yı göz önünde bulundurmıştır. Buna göre, başvuru konusu olayda icra takibi sonucu fazla ödenen tazminatın geri alınması amacıyla açılan istirdat davasında, mülga HUMK ve HMK'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğuna kanaat getirmiştir. Bununla birlikte başvuruya konu istirdat davasının, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi yukarıda da sayılan kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzak olduğuna karar vermiş ve somut başvuru açısından beş yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikme olduğundan bahisle AY m.36'da düzenlenen makûl sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır⁸¹.

AYM Mert Can Bayram Başvurusuna ilişkin kararında İİK m.18 göz önünde bulundurmıştır. Söz konusu maddede icra mahkemesine arz edilen hususların ivedi işlerden sayılacağı ve bu işlerde basit yargılama usulü uygulanacağı belirtilmiştir. AYM'ye göre İİK'da taraflar için belirtilen süreler kural olarak hak düşürücü ve kesin nitelikte olmasına rağmen, aynı Kanun'da cebri icra organları için konulmuş süreler hak düşürücü nitelikte değildir. Buna göre icra ve iflâs dairelerinin yaptığı işlemler nedeniyle şikâyet yoluna başvurulması halinde, şikâyetin sonuçlandırılması için öngörülen on günlük süre de cebri icra organlarına yönelik olduğundan, düzenleyici nitelikte olup, icra mahkemesince dava bu sürede sonuçlandırılmasa dahi daha sonra verilen kararlar da şüphesiz geçerli olacaktır. Bununla birlikte AYM kanun koyucunun iradesinin, İİK'da düzenlenen şikâyet incelemesinin duruşmasız işlerde on günde sonuçlandırılmasına ilişkin hüküm bakımından, bu incelemelerin mümkün olduğunca en kısa sürede neticelenmesini hedeflemek yönünde olduğuna işaret etmektedir. Tüm bu haller göz önüne alındığında;

---

⁸¹ 2014/2209 (10.03.2015).

somut başvuru açısından davanın karmaşık olmaktan uzak olduğu da dikkate alınıp, duruşma yapılmayan bir yargılamanın İİK m.18'de öngörülen on günlük süreye oranla haklı görülemeyecek derecede uzun bir süre olan bir yıl beş ayda tamamlandığının görülmesinden bahisle söz konusu yargılama sürecinde makûl sayılamayacak bir gecikme olduğu sonucuna varılmıştır⁸².

Gerçekten de bahsi geçen 10 günlük süreye uyulmaması kararın geçerliliğine etki etmeyecek, ancak şartları gerçekleştiği takdirde hâkim hakkında disiplin soruşturmasına vücut verebilecek⁸³ hatta bu bağlamda hâkimin hukuki sorumluluğunun kaynağını da oluşturabilecektir⁸⁴.

Bununla birlikte AYM Bakan İnşaat Turizm San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusuna ilişkin kararında başvuru konusu olayda, Antalya 5. Ticaret Mahkemesi'nde açılmış iflâsın ertelenmesi davasında yürütülen somut yargılama faaliyetini, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olarak görmüş ve söz konusu başvuruyu makûl sürede yargılanma hakkı bağlamında incelemiştir. Bahsi geçen kararda AYM, İİK m.179/a'da zikredilen iflâsın ertelenmesi taleplerinin öncelikle ve ivedilikle sonuçlandırılacağı hükmünü dikkate alarak, söz konusu hükümle kanun koyucunun amacının iflâsın ertelenmesi davaları bakımından konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlamak olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca makûl süreye aykırılık iddialarının incelenmesinde geçerli olan, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterleri bu başvuru bakımından da dikkate alan AYM, dört yıl yedi ay üç gün devam eden yargılama sürecinin makûl olmadığından bahisle makûl sürede yargılanma hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir⁸⁵.

---

⁸² 2013/2386 (04.11.2015).

⁸³ **Postacıoğlu** s.75; **Uyar-Yetki** s.386; **Uyar-Yargılama** s.713.

⁸⁴ **Berkin** s.43.

⁸⁵ 2014/5657 (19.11.2014). Belirtmek gerekir ki; 31.07.2016 S. 29787 m.4 ile OHAL süresince istenemeyecek olan iflâsın ertelenmesi kurumu (İİK m.179/a, 179/b, 179/c hükümleri), 7101 S. K. m.65 ile Kanun'un yayımı tarihi olan 15.03.2018 tarihinde tamamen yürürlükten kaldırılmıştır.

2. AİLE HAYATINA SAYGI HAKKINA İLİŞKİN KARARLAR

AYM velayet ve kişisel ilişki tesisine dair kararların icrasına ilişkin problemleri, aile hayatına saygı hakkı bağlamında değerlendirme yapılmasını gerektiren önemli bir dava grubu olarak görmektedir⁸⁶. Cengiz Kılıç başvurusunda, başvuruçunun çocuğu ile kişisel ilişki kurma hakkının çocuğun annesince engellendiği; bu engellemelerin kamusal makamlarca cezalandırılmaması ve aile bağlarının yeniden kurulmasını sağlayacak uygun tedbirlerin alınmaması nedeniyle de hakkın icrasının gerçekleştirilmediği iddiaları gündeme gelmiştir. AYM bu iddialar karşısında; söz konusu icra sürecindeki takip işlemleri, ilgili icra ve kolluk görevlilerinin tutumu, velayet ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin açılan davalarda verilen koruyucu kararların ve tedbir kararlarının içeriği, uygulanması ve takibi, çocuğun psikolojik ve pedagojik durumunun uzmanlarca gözlemlenmesi neticesinde hazırlanan raporları, anne hakkında çocuk teslimi emrine muhalefette bulunduğu iddiasıyla yürütülen soruşturma ve kovuşturma süreçleri gibi bir dizi kamusal işlem ve eylemlerin bir bütün halinde değerlendirilmesi gerektiğine hükmetmiştir. AYM'ye göre bu şekilde yapılacak değerlendirme, kişisel ilişki tesisinde kamusal makamlarca üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini sağlıklı şekilde ortaya koyabilecektir. Bu bağlamda mahkemelerce verilmiş tedbir kararlarının usulüne uygun ve ivedi olarak icrası hem çocuk hem de ebeveyn açısından olumlu sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu olumlu sonuçların gerçekleşebilmesi için usule ilişkin gereklerin kamusal makamlarca yerine getirilmesi mecburidir. Zira söz konusu gereklerin yerine getirilmemesi halinde her an ebeveyn ile ilişkileri daha da sınırlanan yahut kopan çocuk açısından telafisi imkânsız zararlar ortaya çıkabilmekte ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında ciddi sorunlar yaşanabilmektedir. Somut başvuru konusu olayda kişisel ilişki kurulmasına engel olan en önemli neden, belirli olgunluğa erişen çocuğun başvuruçuya karşı olumsuz tutumu nedeniyle bu bağlamda kamusal makamların üstlenmesi gereken pozitif yükümlülük, öncelikle çocukla başvuruçuyu bir araya getirmeye yönelik hazırlayıcı birtakım tedbirler almak olacaktır. AYM başvuruya konu olayların bütününde kişisel ilişki kurulmasına ilişkin tedbirlere hükmedilmesine rağmen tedbirin etkin şekilde icra edilmediği, çocuğun üstün yararı göz ardı edilmeden baskı hissetmeyeceği bir

⁸⁶ 2013/5126 (02.07.2015); 2013/2910 (05.11.2015); 2013/3181 (03.02.2016); 2014/18685 (24.01.2018), §45; 2014/7469 (22.11.2017), §84.

ortamda uzman desteği ile başvurucuyla görüşmesine yönelik girişimde dahi bulunulmadığını tespit etmiştir. Bu noktada da kamusal makamlarca yeterli çaba gösterilmediğinden hareketle Anayasa'nın 20.maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir⁸⁷.

Söz konusu başvuru konusu olay aynı kişi tarafından aile hayatına saygı hakkının ihlâli iddiasıyla AİHM'nin önüne de götürülmüştür. AİHM söz konusu olay bağlamında olduğu gibi, genel icra hukukunda karşılaşılan direnme türünün aile hayatı alanı için uygun olmadığı değerlendirilmesinde bulunmuştur. Mahkeme bu kararında, ebeveynle çocuğu bir araya getirmek için devletin tedbir alma yükümlülüğünün mutlak olmadığını belirtmekle birlikte, savunmacı devletin dava koşullarına uygun olarak makûl tüm pratik tedbirleri almaması sebebiyle AİHS'nin 8. maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlâl edildiği sonucuna varmıştır⁸⁸.

AYM M.M.E. ve T.E. Başvurusuna ilişkin kararında da benzer şekilde değerlendirme yapmıştır. Bu değerlendirme neticesinde somut olay bağlamında AYM, çocuk tesliminin icrası amacıyla başlatılan takip talebi üzerine ilgili müdürlükçe gerekli icra takip işlemlerinin derhal başlatıldığı, çocuğun bulunduğu yerin tespiti ve başvurucuya teslimi hususunda uzmanlar eşliğinde gerekli tedbirlerin alındığı ve çocuğun üstün yararı dikkate alınmak suretiyle aile ilişkilerinin sürdürülebilirliği ve aile hayatına saygı hakkı bağlamındaki güvencelerin sağlanması noktasında uygun olan tüm adımların atıldığını gözeterek aile hayatına saygı hakkının ihlâl edilmediği yönünde karar vermiştir⁸⁹.

Bu kararlar ışığında AYM ve AİHM'nin konuya ilişkin tutumunun isabetli olduğu söylenebilecektir. Zira velayet hakkını kaybetmiş olan tarafla çocuk arasında kişisel ilişki kurulması her somut olay bakımından mutlak bir gereklilik teşkil etmemektedir. Bu bağlamda söz konusu ilişki çocuğun ruhi, ahlaki, fiziki gelişmesi için sakıncalar doğuracaksa görüşme hakkı reddedilebilecek⁹⁰, bu durum da aile hayatına saygı hakkını ihlâl etmeyecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, bu yaptırımın çok dikkatli şekilde uygulanması gerekmektedir.

⁸⁷ 2013/3181 (03.02.2016); aynı yönde bkz.2014/7469 (22.11.2017).

⁸⁸ Cengiz Kılıç/Türkiye, No.16192/06 (06.12.2011).

⁸⁹ 2013/2910 (05.11.2015).

⁹⁰ **Tekinay** s.278; karşı yönde bkz. **Akıntürk** s.314.

3. ÖZGÜRLÜĞÜ KISITLAMA YASAĞININ İHLÂLİ İDDİASINA İLİŞKİN KARARLAR

İİK m.111 borcun hacizden sonra alacaklının rızası aranmaksızın taksitle ödenebilmesinin koşullarını düzenlemiştir. Bu koşullara uyan taksit sözleşmesine aykırılık halinde ise aynı Kanun'un 340. maddesi gereği, alacaklının şikâyeti üzerine borçlunun üç aya kadar tazyik hapsine karar verilecektir⁹¹. Anayasa'nın sözleşmenin ihlâli nedeniyle hapis cezası verilemeyeceğini düzenleyen 38. maddesi, Yargıtay tarafından daha üstün norm olarak görülmüş ve verilen kararlarda bu husus gözetilmiştir⁹². Ancak AYM'ye göre İİK m.340'da düzenlenen yaptırım, doğrudan sözleşme yükümlülüğünün yerine getirilmemesine ilişkin olmayıp, kanunla getirilen ve kamu otoritesince yürütülen cebri icranın etkinliğini sağlama, devlet kurumlarına verilen sözün tutulması ve kamu otoritesine olan güvenin sarsılmamasını gerçekleştirme amacına yöneliktir⁹³.

Nitekim AYM Erdinç Engin Başvurusuna ilişkin kararında da aynı görüşünü korumuş ve somut olayda taksitlendirme sözleşmesi bağlamında ortaya çıkan taahhüdü ihlâl eyleminin konusunun sözleşmeden kaynaklanmaması sebebiyle başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur⁹⁴.

4. MÜLKİYET HAKKINA İLİŞKİN KARARLAR

İcra hukukunda, bir taraftan alacaklının mal varlığına ilişkin elde etmeye çalıştığı hak, mal yahut alacak yönünden mülkiyet hakkı korunmaya; diğer taraftan borçlunun mülkiyet hakkına haksız müdahalelerin engellenmesine çalışılmaktadır⁹⁵. Mevcut cebri icra sistemimizde, ilâmsız icra takipleri ile herhangi bir yargı kararı olmaksızın kesinleşen takip sonucunda borçlunun hatta borçlu olmayan üçüncü kişilerin malvarlıklarına el atılması ihtimali bulunmaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkının korunması bu bağlamda özel

⁹¹ Kuru-El Kitabı s.615; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018 s.194; Muşul-İcra s.792; Postacıoğlu s.447; Coşkun s.217.

⁹² Y.7.HD, 14.02.2002, E.2001/7537, K.2002/1100: **KBİBB**;16.HD, 24.12.2002, E.2002/13130; K.2002/12945: **KBİBB**.

⁹³ AYM, E.2006/96, K.2008/65, RG.10.04.2008, S.26843; aynı yönde bkz. AYM, E.2001/415. K.2002/166, RG.2802.2003, S.25034.

⁹⁴ 2012/695 (12.02.2013).

⁹⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018 s.21.

bir öneme sahiptir⁹⁶. AYM de söz konusu bu hakka oldukça değer atfetmektedir. Bu duruma en güncel örnek olarak AYM'nin, 15 Kasım 2018'de Resmi Gazete'de yayımlanan somut norm denetimi ile önüne gelmiş olayda verdiği karar gösterilebilecektir. Bahsi geçen bu kararda AYM, İİK'nın 278. maddesinin 3. fıkrasının (1) numaralı bendinde yer alan "...neseben veya..." ibaresini mülkiyet hakkını ihlâl ettiğinden bahisle iptal etmiştir. AYM'ye göre; borçlunun mallarının haczedilmesinden, aciz hâline düşmesinden veya iflâsına karar verilmesinden önceki süreçte mal varlığı üzerinde istediği şekilde tasarrufta bulunma hak ve yetkisi Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının bir gereği olmakla birlikte itiraz konusu kural bu gereğe aykırı olarak düzenlenmiştir. Zira sözü edilen kuralın yer aldığı Kanun'un 277. ve devamı maddeleri kapsamında borçlunun hacizden, acizden veya iflâstan önce yapacağı birtakım şüpheli tasarruflar iptal edilecektir. Her ne kadar iptal davası borçlunun gerçekleştirdiği tasarruf işleminin geçerliliğini etkilemeyecekse de iptal davası lehine sonuçlanan alacaklı tasarruf konusu malı haczettirerek satış bedelinden alacağını alacaktır. Böylece tasarruf işleminin karşı tarafını oluşturan üçüncü kişi cebri icra işlemlerine katlanma yükümlülüğü altına girecek, ancak daha sonra malvarlığında meydana gelen azalmayı borçludan talep edebilecektir. Dolayısıyla borçlunun henüz mal varlığı üzerindeki tasarruf yetkisinin hukuken kısıtlanmadığı bir dönemde gerçekleştirmiş olduğu tasarruf işlemlerine, daha sonra malen veya nakden sorumluluğunu doğuracak şekilde sonuç bağlayan ve tasarrufta bulunulan üçüncü kişiye cebri icra işlemlerine katlanma yükümlülüğü getiren itiraz konusu kural, borçlu ve tasarrufta bulunulan üçüncü kişinin mülkiyet hakkına müdahale oluşturmaktadır⁹⁷.

Çalışma kapsamında incelenen bireysel başvuru kararları bakımından mülkiyet hakkı, genel olarak kapsamının belirlenmesi ve mahkeme kararlarının uzun süre icra edilmemesinin bu hakka etkisi bağlamında irdelenmiştir. Bu bağlamda AYM İsmet Sarıcı Başvurusuna ilişkin kararında, başvuruçunun alacağının tahsili amacıyla yaptığı icra takibinin uzun sürmesi ve alacağa ulaşmada belirsizlik bulunmasının verilen kararı etkili sonuçları bakımından konusuz bırakacağına hükmetmiştir. Bununla birlikte

⁹⁶ Özkes-Temel Haklar s.182. Koruma alanı içinde mülkiyet hakkının içeriğine nelerin dahil olduğu hakkında bkz. Gemalmaz s.124 vd.

⁹⁷ AYM, E.20018/9, K. 2018/84, RG.15.11.2018, S.30596.

kesinleşmiş, ilâmlı icra kanalıyla talep edilebilecek bir aşamaya gelmiş, güncel ve icra edilebilir nitelikte, koşula bağlı olmayan alacak hakkını mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirmiştir. Buna bağlı olarak da yargı kararlarının icrasının gecikmesini “*mülkten barışçıl yararlanma hakkı*”na müdahale olarak kabul ederek, demokratik bir toplumda hukukun üstünlüğü ilkesine atıfla, taraflardan birinin alacak hakkı bulunduğunu gösteren yargı kararlarının uygulanmamasının mülkiyet hakkını ihlâl ettiği sonucuna ulaşmıştır⁹⁸. Nitekim AİHM de yargı kararlarının icrasının gecikmesini aynı şekilde, “*mülkten barışçıl yararlanma hakkı*”na müdahale olarak kabul etmektedir⁹⁹.

Bireysel başvurular bağlamında kural olarak gelecekte elde edilecek bir varlık bugün mülkiyet hakkının konusunu oluşturmamaktadır¹⁰⁰. Ancak mevcut mal ve mülk kavramının AYM kararlarında “meşru beklenti” şeklinde ifade edilen istisnası bulunmakta olup neyin meşru beklenti kapsamına gireceği tartışmalı bir husustur. AYM Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi Başvurusuna ilişkin kararında meşru beklentiye, makûl şekilde ortaya konmuş ve icra edilebilir bir iddianın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma şansının yüksek olduğunu gösteren yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklenti olarak tanımlamış ve temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığının meşru beklentinin kabulü için yeterli olmadığını ifade etmiştir¹⁰¹.

Mülkiyet hakkının kapsamını çizerken AYM, ilk defa Mahmut Duran ve Diğerleri Başvurusuna ilişkin kararında, icrası kâbil olan her türlü hak ve alacağın mülkiyet hakkı kapsamında yer aldığını kabul etmiştir¹⁰². Söz konusu karardaki bu görüşünü konuyla ilgili sonraki başvurular bakımından da korumuştur¹⁰³. Nitekim AİHM de Burdov/Rusya kararında bir mahkeme

⁹⁸ 2012/1304 (25.02.2015), §59; aynı yönde bkz. “*Somut olayda olduğu gibi, kamulaştırma işlemi yapmaksızın bireylere ait taşınmaz el atan idarenin, bu fiili nedeniyle aleyhine açılan dava sonucunda hükmedilen alacağı veya tazminatı ödememesi, mülkiyetten barışçıl yararlanma veya mülkiyete saygı ilkesini ihlal niteliğindedir*” 2013/711 (03.04.2014), §61; 2014/20036 (08.06.2017), §22.

⁹⁹ Burdov/Rusya, No.59498/00 (07.05.2002).

¹⁰⁰ Er s.1444.

¹⁰¹ 2012/636 (15.04.2014); aynı yönde bkz. 2013/845 (20.11.2014); 2014/11441 (01.02.2017).

¹⁰² 2014/11441 (01.02.2017).

¹⁰³ 2014/333 (04.10.2017); 2014/17557 (08.11.2017); 2014/6577 (16.02.2017).

hükmünden doğan alacağın, icra edilebilir olduğunun ispatlanması durumunda mal ve mülk olarak kabul edilebileceğine hükmetmiştir¹⁰⁴. AİHM'nin bu kararına yaptığı atıfla AYM Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım Başvurusu'na ilişkin kararında, kamulaştırma yapılmaksızın el atılan taşınmazın bedelinin ödenmesine yönelik mahkeme kararının icra edilebilir olduğundan bahisle söz konusu alacağı mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirmekle birlikte kamulaştırmaksız el atmalar nedeniyle mahkemelerce hükmedilen tazminatların tahsili amacıyla idarenin mal, hak ve alacaklarının haczedilemeyeceğine işaret etmiştir. Bununla birlikte AYM'ye göre bu haczedilemezlik mutlak değildir. İdarelerin, mal, hak ve alacaklarının haczedilememesi kuralının ardına sığınarak, mahkeme kararıyla hükmedilen ve kesinleşen kamulaştırmaksız el atılan taşınmaz bedelini ödemekten kaçınmasının kamu yararı ile kişi hakları arasındaki dengeyi kişilerin zararına olacak şekilde bozması durumunda, taşınmazının bedeli ödenmeyen kişi bakımından mülkiyet hakkının ihlâli gerçekleşecektir. Zira mahkeme kararına dayalı icra edilebilir bir alacağın ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi nedeniyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlâline sebep olacaktır¹⁰⁵. AYM, bu karardan hareketle konuyla ilgili verdiği sonraki kararlarında bahsi geçen belirsizliğin ne zaman gerçekleşeceğine ilişkin genel bir kural koymayıp her somut olay bağlamında değerlendirme yapmıştır¹⁰⁶.

Bununla birlikte AYM Meleke Kurcak ve Diğerleri Başvurusuna ilişkin kararında, bu içtihatla çelişir şekilde, bireysel başvuruya konu kararı veren

¹⁰⁴ Burdov/Rusya, No.59498/00 (07.05.2002).

¹⁰⁵ 2013/711 (03.04.2014).

¹⁰⁶ "...somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki yargı kararının yaklaşık 1 yıl 3 ay geçtikten sonra icra edilmiş olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir." 2014/13012 (25.10.2017), §18; "...somut olayda şikayete konu edilen sürecin icra aşamasını da kapsayacak şekilde 2 yıl 5 ayda sonuçlanması nedeniyle adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edilmediği sonucuna varılmalıdır." 2014/2582 (14.09.2017), §25; "...somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki yargı kararının 3 yıl 3 ayı aşan bir süre geçtikten sonra kısmen icra edilmiş olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir." 2014/15887 (08.06.2017), §18; "...somut olayda icra aşamasını da kapsayacak şekilde 3 yıl 8 ayı aşan sürenin makul olmadığı ve alacakların ödenmesinin uzun sürmesinden dolayı oluşan belirsizlik dikkate alındığında adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır." 2014/311 (14.09.2017), §19; "...somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki yargı kararının 3 yıl 11 ayı aşan bir süre geçmesine rağmen icra edilmemiş olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir." 2014/11376 (20.07.2017), §17.

mahkeme tarafından hükmedilen tazminatın başvuruçulara ödenmiş olmasını mülkiyet hakkının ihlali iddialarını incelememek için yeterli bir sebep olarak görmüştür¹⁰⁷. Yine Mahkeme Arman Mazman Başvurusuna ilişkin kararında; idare ile anlaşma sağlayarak alacağına tamamını faiz ve yargılama giderleriyle birlikte yirmi yedi yıl sonra da olsa tahsil eden başvuruçunun, kamu mallarının haczedilmezliği ile ilgili kanun hükümlerinden olumsuz etkilenme ihtimali kalmadığı gerekçesiyle mağdurluk statüsünü kaybettiğini ifade etmiştir. Bu nedenle mülkiyet hakkı yönünden başvurunun “*kişi yönünden yetkisizlik*” sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir¹⁰⁸.

AYM'nin kamu mallarının haczedilmezliği ile ilgili Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım Başvurusuna ilişkin olarak verdiği kararı kanaatimizce isabetlidir. Zira devletin ve hazinenin menfaatini korumak ve kanun, karar veya işlemlerle kişilerin alacaklarını korumasız yahut müdahaleye açık bırakmak arasındaki farkın doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Bu noktada devlet mallarının hiçbir durumda haczedilemeyeceğini söylemek en çok güven duyulduğu kabul edilen kurum olan devlete inancı da zedeleyecektir¹⁰⁹. Dolayısıyla kamu idarelerinin İİK m.82 hükmüne dayanarak kamulaştırma bedelini geç ödemesi mülkiyet hakkının ihlâline sebebiyet verecektir¹¹⁰.

Mülkiyet hakkı kapsamında bireysel başvuruya konu olmuş bir diğer husus, 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesinde düzenlenen emekli aylığının Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) alacakları ve nafaka alacaklarının tahsili amacı dışında haczedilemeyeceği kuralıdır. AYM Arif Sarıgül Başvurusuna ilişkin kararında, SGK alacaklarının tahsili amacıyla emekli aylıklarına haciz konulabilmesine imkân tanıyan hükmün, genel sosyal güvenlik sisteminin mali yapısının korunması ve sosyal güvenlik çerçevesinde toplumun korunmaya daha çok muhtaç olan fertlerinin de bu sosyal güvenlik içine alınması bakımından zorlayıcı nitelikte kamu yararı taşıması sebebiyle mülkiyet hakkını ihlâl etmediği kanaatine varmıştır¹¹¹. Kaldı ki doktrinde Topuz'a göre her ne kadar AYM aksi görüşte olsa da¹¹², sözü edilen Kanun'da haczedilmezlik kapsamında görülen diğer haller bakımından da SGK

---

¹⁰⁷ 2013/9568 (01.12.2015).

¹⁰⁸ 2013/1752 (26.06.2014).

¹⁰⁹ **Başpınar** s.287; geniş bilgi için bkz. **Karayalçın** s.133-134.

¹¹⁰ **Akyol** s.246-247.

¹¹¹ 2013/8324 (23.02.2016).

¹¹² AYM, E.2009/19, K. 2011/4, RG.12.04.2011, S.27903.

alacaklarında olduğu gibi haczedilebilirlik kuralının getirilmesi yerinde olacaktır. Zira bu görüşe göre emekli mallarının haczedilmezliği kuralı alacaklının mülkiyet hakkına müdahale anlamına gelmekte olup, söz konusu müdahalenin yapılabilmesi için kamu yararının bulunması gerekmektedir¹¹³.

İİK'da öngörülen hacizli malların satış süresine ilişkin iki ve üç aylık süreler icra dairesine yönelik olduğundan sürenin geçmesinden sonra yapılan satışlar da geçerli olacaktır¹¹⁴. Hal böyle olmakla birlikte icra memurunun, satış talebinden sonra uygun süre içinde satış hazırlıklarına başlamaması halinde İİK m.16/2'de zikredilen hakkın yerine getirilmemesinden kaynaklanan süresiz şikâyet yolu gündeme gelecektir¹¹⁵. Bununla birlikte söz konusu husus icra müdürünün disiplin sorumluluğuna yol açıp disiplin cezası uygulanmasını gerektirebilecektir¹¹⁶. Ayrıca satışın makul süre içinde yapılmaması nedeniyle alacağın elde edilmesinin gecikmesi, enflasyondaki değişiklikler ve faize ilişkin düzenlemeler karşısında mülkiyet hakkının ihlali niteliğini kazanabilecektir.

Bu bağlamda AYM Mustafa Ozgan ve Diğerleri Başvurusuna ilişkin kararında öncelikle, ortaklığın giderilmesi davası sonucunda taşınmazın satışı suretiyle ortaklığın giderilmesine karar veren sulh hukuk mahkemesinin kararını icra etmekle görevlendirilmiş satış memurunun söz konusu satış işlemlerini 2004 sayılı Kanun hükümlerine göre tatbik edeceğini belirtmiş ve bu işlemlere karşı İİK m.16 uyarınca yapılacak şikayeti incelemekle görevli merciin icra mahkemesi değil, ortaklığın giderilmesi kararını veren sulh hukuk mahkemesi olduğuna hükmetmiştir¹¹⁷. Anılan şikâyet yoluna

¹¹³ Topuz s.3045-3046.

¹¹⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018 s.199-200,208; Üstündağ s.251; Muşul s.612; Kuru/Arslan/Yılmaz s.313; Kuru-El Kitabı s.617; Arslan/Yılmaz/ Taşpınar Ayyavaz s.307,319.

¹¹⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes-2018 s.200.

¹¹⁶ Üstündağ s.251; Muşul s.612.

¹¹⁷ Nitekim Yargıtay da aynı içtihadı geliştirmiştir: “İİK.nun 4/son maddesine göre; “İcra yetkisini haiz sulh mahkemelerinin muamelelerine karşı vuku bulacak şikâyet ve itirazların icra mahkemesi, o mahkemenin hakimidir”. Ayrıca 6100 Sayılı HMK'nun 4/b maddesi uyarınca, ortaklığın giderilmesi davalarına sulh hukuk mahkemesince bakılır ve aynı Kanun'un 322/2. maddesi gereğince de, taşınır ve taşınmaz malların satışı, İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre yapılır. HMK'nun 322/2. maddesine göre satış memuru, davaya bakan sulh hukuk mahkemesince tayin edildiğinden, onun işlemlerine karşı şikâyetlere ve açılacak ihalenin feshi davalarına da sulh hukuk mahkemesince bakılması gerekmektedir. Satışın icra müdürlüğünce yapılmış olması, ihalenin icrai takiple ilgili olmaması ve icra müdürünün satış memuru sıfatı ile işlem yapması nedeni ile sonuca etkili değildir.”

gidilmeden önüne gelmiş bu başvuruyu “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur. Bununla birlikte AYM söz konusu satışın gerçekleştirilmemesi nedeniyle yapılacak şikâyetin herhangi bir süreye tabi olmayacağına karar vermiştir¹¹⁸.

AYM Fatma Yıldırım Başvurusuna ilişkin kararında, sıra cetvelinin kesinleşmesi sürecinde satıştan elde edilen bedelin nemalandırılmamış olması hususunu devlete yüklenen pozitif yükümlülükle ilişkilendirmiştir. Bu bağlamda devletin cebri icra sürecini makûl sürede sonuçlandırma yükümlülüğü altında bulunduğunu gözeterek, cebri icranın uzaması halinde borçlu ve alacaklının hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla somut olayın gerektirdiği her türlü tedbirin alınmasının devletin sorumluluğunda olduğu sonucuna varmıştır. Buradan hareketle AYM’ye göre ihale bedelinin nemalandırılması tedbiri, söz konusu “her türlü tedbir” kapsamında yer almaktadır. Dolayısıyla icra müdürlüğünün, ihale bedelini vadeli mevduat hesabına yatırmak suretiyle alacağı basit bir tedbirle icra sürecinin hızlı işlememesinin başvuru üzerinde oluşturacağı olumsuz etkiyi giderebileceği halde bunu yapmaması mülkiyet hakkının ihlâline sebep olacaktır. Aynı kararda AYM başvurunun esasına geçmeden yaptığı kabul edilebilirlik incelemesinde, sıra cetvelinin kesinleşmesi sürecinde ihale bedelinin nemalandırılmasını öngören bir hukuki düzenleme olmadığından bahisle İİK m.5’de öngörülen tazminat davası açma yolunun tüketilmesi zorunluluğundan söz edilemeyeceği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlâline ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna hükmetmiştir¹¹⁹.

Uygulamada icra müdürlüklerinin bazıları İİK m.134/5’i kıyasen uygulayarak sıra cetvelinin kesinleşmesi sürecinde satış bedelini nemalandırmakta ise de çoğu söz konusu bedelin nemalandırılması yoluna gitmemektedir. Çoğunluk uygulaması, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü’nün yürürlükten kalkmış ve hatalı görülebilecek bir görüşüne dayanmaktadır. Sözü edilen görüşte İİK m.134/5 ve Yön.m.92’deki düzenlemeler lafzi yorumla sınırlı bir değerlendirmeye tabi tutulmuş ve ihalenin feshi istemleri dışındaki satış tutarlarının nemalandırılmayacağı

(Y.12.HD, 26.09.2016, E.2016/15882, K.2016/19723: **KBİBB**); aynı yönde bkz. Y.12.HD.19.06.2007, E.2007/10389, K.2007/12534: **KBİBB**.

¹¹⁸ 2014/17682 (08.03.2017). Şikâyet yolunun tüketilmemesinin başvuruyu kabul edilemez kılmasına ilişkin bkz. 2014/14245 (22.02.2017).

¹¹⁹ 2014/6577 (16.02.2017).

belirtilmiştir. Buna karşın Karakaş, söz konusu fıkranın İİK m.134'e eklenmesinden¹²⁰ önce de birçok icra müdürünün paranın nemalanmasını sağladığından hareketle, sonradan eklenen bu fıkranın esasen var olan uygulamaya temel teşkil etmesi için getirildiğini savunmaktadır. Zira bu görüşe göre gerek ihalenin feshi talebi aşamasında bankaya yatırılmasına izin verilen, gerekse sıra cetveline itiraz sürecinde bankaya yatırılmasına izin verilmeyen para aynı paradır. Yıllar süren sıra cetveline itiraz davaları ve şikâyetler dikkate alındığında paranın değer kaybetmesine göz yumulmasının mantıklı ve adil bir açıklaması bulunmamaktadır¹²¹. İhalenin feshi yargılaması sırasında tanınan bu imkânın sıra cetveline itiraz yargılaması süreci için tanınmaması yasa koyucunun suskunluğuna olumsuz sonuç bağlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu noktada Türkiye'deki öngörülemez iktisadi dalgalanmalardan alacaklı ve borçluyu koruyacak bir yorum yapmak gerekirken, Yasa'da hüküm olmadığı gerekçesiyle hakların kısıtlanması doğru olmayacaktır¹²². Bu görüşe göre konu hakkında yasal düzenlemenin bulunmaması bir eksiklik olmayıp farklı uygulamaların önüne geçilmesi adına Bakanlıkça icra dairelerine yönelik genel nitelikli bir vadeli hesap açılması izni verilmesi gerekmektedir¹²³. Söz konusu görüş benimsendiği takdirde AYM'nin bireysel başvuruya konu olmuş kararında kabul edilebilirlik bakımından yaptığı incelemede, konuyla ilgili yasal düzenleme olmadığından bahisle İİK m.5'te düzenlenen tazminat davası yoluna gidilemeyeceğine ilişkin düşüncesi hatalı görünmektedir. Bu noktada kanaatimizce açıklanan sebeplerle incelenen başvuru kapsamında, esasa geçilmeden "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmesi gerekmektedir.

Konuyla ilgili son olarak değinmek gerekir ki, AYM Necdet Çetinkaya Başvurusuna ilişkin kararında, başvurusunun ihale yoluyla edindiği taşınmazın tescilli talebinin, söz konusu taşınmazın paydaşlarından olan Hazine'nin sözü edilen ihalenin tarafı olmadığından bahisle reddedilmiş olmasını; başvurusunun İİK m.134 uyarınca ihale ile tescilden önce mülkiyeti kazandığı ancak buna rağmen söz konusu taşınmazın Hazine'nin payı

¹²⁰ Beşinci fıkra 17.07.2003 gün ve 4949 sayılı Yasanın 38.maddesi ile 134.maddeye eklenmiştir.

¹²¹ İncelenen bireysel başvuru kararında dokuz yıl sürmüştür: 2014/6577 (16.02.2017).

¹²² Karakaş s.1036,1037.

¹²³ Karakaş s.1040.

dışındaki diğer payları yönünden başvuru adına tescil işlemi yapılmamasının başvurucuyu orantısız ve aşırı bir külfet altına soktuğu gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlâli niteliğinde görmüştür¹²⁴.

SONUÇ

Gerek Anayasa’da gerek uluslararası metinlerde güvence altına alınan temel haklar, tüm hukuk alanlarını ilgilendirmekle beraber bazı alanlarda özel öneme sahip bulunmaktadır. Bu alanlardan birini de icra hukuku oluşturmaktadır. Zira devletin cebri icra faaliyeti, kişilerin hakimiyet alanına bir müdahale sonucunu doğurmaktadır. Bu durum ise zorunlu olarak temel haklara müdahale edilmesi anlamına gelmektedir.

Bu bağlamda, bireysel özgürlüklerin korunması, anayasa normlarının uygulamadaki devamlılığı gözetilerek söz konusu normların yorumu ve gelişimine katkıda bulunma işlevlerini haiz olan anayasa şikâyeti¹²⁵ (bireysel başvuru) yolu bakımından da icra ve iflâs hukukuna ilişkin temel hakların ihlâli iddiaları gündeme gelmektedir. AYM tarafından verilen konuya ilişkin kararların; adil yargılanma ve mahkemeye erişim hakkı, makûl sürede yargılanma hakkı, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi, mülkiyet hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, gerekçeli karar hakkı ve aile hayatına saygı ilkesi ve özgürlüğü kısıtlama yasağının ihlâli iddialarına ilişkin başvurular üzerinde toplandığı görülmektedir. Bu çerçevede bahsi geçen haklar bakımından bu çalışmada yapılan sınıflandırma dikkate alındığında şu tespitler ortaya konulabilecektir:

AYM’ye göre adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil; yargılama sonunda hakka dayalı talebi elde etmeyi de kapsayan bir haktır. Bu bağlamda mahkeme kararlarının uygulanması yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsur olup kararın uygulanmaması halinde yargılamanın da bir anlamı kalmayacaktır.

AYM yargı kararlarının uygulanmasını mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirmektedir. Bu hakkın gereğinin yerine getirilmiş sayılabilmesi için bir yargılama sonucunda mahkemenin karar vermiş olması

---

¹²⁴ 2013/7725 (24.03.2016).

¹²⁵ **Kanadoğlu** s.10.

yeterli değildir, ayrıca söz konusu kararın etkili şekilde uygulanması da gerekmektedir. Bu bağlamda AYM, kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş icra edilebilir bir yargı kararının hiç icra edilmemesi yahut icranın makûl süre içinde yapılmamasının adil yargılanma hakkı güvencelerini anlamsız hale getireceğini; bunun da mahkemeye erişim hakkını ihlâl edeceğini düşünmektedir. Bununla birlikte AYM, yalnızca muarazanın önlenmesine yönelik tespit hükmü içeren kararların yerine getirilmemesinin mahkemeye erişim hakkının ihlâli niteliğinde olmadığına hükmetmiştir.

Adil yargılama hakkının unsurlarından birini oluşturan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı tüm yargılama boyunca eşitlik temelinde dayalı hukuki dinlenilme hakkının gerçekleştirilmesinin sağlanmasını da gerektirmektedir. AYM'ye göre genel anlamda hakkaniyete uygun yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında hareket edilmelidir. Bununla birlikte cebri icra genel olarak yargılamanın bir uzantısıdır ve bu aşamada da hukuki dinlenilme hakkına uygun davranılması gerekmektedir.

Adil yargılanma hakkının unsurlarından birini de AYM'ye göre mahkeme kararlarının gerekçeli olması gereği oluşturmaktadır. Hal böyle olmakla birlikte bu hak, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde cevap verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılmazsa da ayrı ve açık yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlâline sebep olacaktır.

AYM yargılama sürecinde yahut yargılama sonrasında kararın icrası bakımından makûl sürenin aşıldığı iddiasıyla bireysel başvuru yoluyla önüne gelmiş birçok olayda makûl sürede yargılanma hakkını adil yargılanma hakkının kapsamına dahil saymış ve hem etkin hukuki koruma sağlamanın hem de usul ekonomisine paralel gelişen takip ekonomisi ilkesinin bir gereği olarak karşımıza çıkan cebri icra faaliyetinin de makûl sürede sonuçlandırılması gerekliliğini kararlarında gözetmiştir. AYM'ye göre yargılama süresinin makûl olup olmadığının her bir başvuru bakımından münferiden değerlendirilmesi gerekmele birlikte söz konusu değerlendirme bağlamında; davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuruçunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar ölçüt olarak kullanılabilir. AYM'ye göre bu ölçütler dikkate alınarak

yapılacak makûl süre değerlendirmesinde sürenin başlangıcı kural olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin bitişi ise çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın son bulunduğu tarih olacaktır.

AYM, velayet ve kişisel ilişki tesisine dair kararların icrasına ilişkin problemleri, aile hayatına saygı ilkesi bağlamında değerlendirme yapılmasını gerektiren önemli bir dava grubu olarak görmektedir. Bu noktada AYM bu dava grubunda yer alan kararların icrası bağlamında, icra sürecinde ilgili icra ve kolluk görevlilerinin tutumu, velayet ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin açılan davalarda verilen koruyucu ve tedbir kararlarının içeriği, uygulanması ve takibi, çocuğun psikolojik ve pedagojik durumunun uzmanlarca gözlemlenmesi neticesinde hazırlanacak raporlar ve buna benzer bir dizi kamusal işlem ve eylemlerin bir bütün halinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Zira AYM'ye göre bu şekilde yapılacak değerlendirme, kişisel ilişki tesisinde kamusal makamlarca üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini ortaya koyabilecektir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 111. maddesinde düzenlenen borcun hacizden sonra alacaklının rızası aranmaksızın taksitle ödenebilmesinin koşullarına uyan bir taksit sözleşmesine aykırılık halinde, aynı Kanun'un 340. maddesi gereği alacaklının şikâyeti üzerine borçlunun 3 aya kadar tazyik hapsine karar verilmektedir. AYM'ye göre İİK m. 340'da düzenlenen bu yaptırım doğrudan sözleşme yükümlülüğünün yerine getirilmemesine ilişkin olmayıp kanunla getirilen ve kamu otoritesince yürütülen cebri icranın etkinliğini sağlama ve kamu otoritesine olan güvenin sarsılmamasını gerçekleştirme amacına yöneliktir. Dolayısıyla İİK m.340 Anayasa'nın sözleşmenin ihlali nedeniyle hapis cezası verilemeyeceğini düzenleyen 38. maddesine bir aykırılık teşkil etmemektedir.

Çalışma kapsamında incelenen bireysel başvuruya konu olmuş kararlar bakımından mülkiyet hakkı, kapsamının belirlenmesi ve mahkeme kararlarının uzun süre icra edilmemesinin bu hakka etkisi bağlamında irdelenmiştir. Bu bağlamda AYM tarafından, kesinleşmiş, ilâmlı icra yoluyla takip edilebilecek bir aşamaya gelmiş, güncel ve icra edilebilir nitelikte, koşula bağlı olmayan alacak hakkı, mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiş; buna bağlı olarak da yargı kararlarının icrasının gecikmesi mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale olarak görülmüştür. AYM bu bağlamda verdiği bazı kararlarında idarelerin mal, hak ve alacaklarının

hacedilememesi kuralına sığınarak, mahkeme kararıyla hükmedilen ve kesinleşen kamulaştırmasız el atılan taşınmaz bedelini ödemekten kaçınmasını mülkiyet hakkının ihlâli niteliğinde bulmuştur. Bununla birlikte bazı kararlarında ise bu görüşle çelişir şekilde mahkeme tarafından hükmedilen tazminatın başvuruculara ödenmiş olmasını mülkiyet hakkının ihlâli iddialarını incelememek için yeterli bir sebep olarak görmüştür. Dolayısıyla bu noktada AYM'nin görüşü bakımından bir netlik olduğu söylenemeyecektir.

Tüm bu kararlar ışığında cebri icranın, kural koyma ve uygulama aşamasında ciddi bir temel hak sorunu yaşadığı söylenebilecektir. Zira gerek icra memurları gerekse icra ve iflâs hukuku bakımından görevli bulunan hâkimler başta adil yargılanma ve makûl sürede yargılanma hakkı olmak üzere bu temel hakları göz ardı edebilmektedir. Buna göre söz konusu temel hak sorunları, insan onurunun insanın varlık sebebinden kaynaklanan ve sadece insan olmasından ileri gelen bir fikir olarak görülmesiyle ve bütün insanların da onur ve haklar bakımından eşit olduğunun gözetilmesiyle çözülebilecektir¹²⁶.

---

¹²⁶ Kuçuradi s.70-71.

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	:	Ankara Barosu Dergisi
AİHM	:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	:	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AY	:	Anayasa
AYM	:	Anayasa Mahkemesi
AÜHFD	:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	:	Bent
B.	:	Bası
bkz.	:	Bakınız
C.	:	Cilt
CMUK	:	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
dn.	:	Dipnot
E.	:	Esas
HD	:	Hukuk Dairesi
HGK	:	Hukuk Genel Kurulu
HMK	:	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	:	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	:	İcra ve İflas Kanunu
K.	:	Karar
KBİBB	:	Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası
Ltd. Şti.	:	Limited Şirketi
m.	:	Madde
No.	:	Başvuru Numarası
RG	:	Resmi Gazete
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
San.	:	Sanayi
S.D.Ü.	:	Süleyman Demirel Üniversitesi
Tic.	:	Ticaret
TÜSİAD	:	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
vd.	:	Ve devamı
Y.	:	Yargıtay
Yön.	:	İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği

BİBLİYOGRAFYA

- AKINTÜRK Turgut/ : Aile Hukuku, 15.B., İstanbul 2013.
ATEŞ KARAMAN Derya
AKYOL Şener : Türk Hukukunda Mülkiyet Garantisi, (Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan, İstanbul 1995. s.241-259).
- AKTEPE ARTIK Sezin : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Usul Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı, Ankara 2014.
- ARSLAN Ramazan : İcra-İflâs Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi, Ankara 1984.
- ARSLAN Ramazan/ : İcra ve İflâs Hukuku, 2.B., Ankara 2016.
YILMAZ Ejder/
TAŞPINAR AYVAZ Sema
- BAŞPINAR Veysel : Mülkiyet Hakkını İhlâl Eden Müdahaleler, Ankara 2009.
- BERBEROĞLU YENİPİNAR: İhtiyati Haciz Usul- Uygulama, Ankara 2016.
Filiz
- BERKİN Necmettin : Tatbikatçılara İcra ve İflâs Hukuku Rehberi, İstanbul 1980.
- BUDAK Ali Cem, : Medeni Usul Hukukunda Üçüncü Kişilerin Haklarının Korunması, İstanbul 2000.
- COŞKUN Mahmut : İcra-İflâs Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü, Ankara 2014.
- DEYNEKLİ Adnan/ : Öğretide ve Uygulamada İhtiyati Haciz, Ankara 2005.
SALDIRIM Mustafa
- DEYNEKLİ Adnan/ : İtirazın İptali Davaları İcra İnkâr ve Kötüniyet Tazminatı 2.B., Ankara 2005.
KISA Sedat
- DİNÇ Güney : Adil Yargılanma Hakkı, İzmir 2006.
- ER Selami : Bireysel Başvuru İncelemesinde Mülkiyet Hakkı, (Haşim Kılıç'a Armağan, C.2, Ankara 2015, s.1427-1485).
- ERDOĞAN Gülnur : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Medeni Yargıda Adil Yargılanma Hakkı, Ankara 2011.

- ERİŞ Gönen : Ödeme Emrine İtirazın İptali Davası ve Bazı Sorunlar, (ABD.,1977/5, s.822-841).
- GEMALMAZ Burak : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı, İstanbul 2009.
- GÖLCÜKLÜ Feyyaz : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Göre Doğru Yargılama, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Uygulamasında Kişisel Haklar Semineri, Ankara 1995.
- GÖRGÜN Şanal/
BÖRÜ Levent/
TORAMAN Barış/
KODAKOĞLU Mehmet : Medeni Usul Hukuku, 7.B., Ankara 2018.
- GÖZÜBÜYÜK Şeref/
GÖLCÜKLÜ Feyyaz : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, 11.B., Ankara 2016.
- HANAĞASI Emel : Medeni Yargılama Hukukunda Silahların Eşitliği, Ankara 2016.
- İNCEOĞLU Sibel : İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, 4.B., İstanbul 2013.
- İPEKÇİ Nizam : Haciz İhtiyati Haciz Sıra Cetveli, Ankara 2006.
- KAÇAK Nazif : Açıklamalı ve İçtihatlı Son Değişikliklerle İcra ve İflas Kanunu Uygulamasında Şikâyet, Ankara 2004.
- KANADOĞLU Korkut : Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru, İstanbul 2015.
- KARAKAŞ Cemal Fazıl : Sıra Cetveline İtiraz Aşamasında İhale Bedelinin Nemalandırılması Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün Uygulamadan Kaldırılmış Bir Mütalaasının Bıraktığı İzler Üzerine, (Ramazan Arslan'a Armağan, C.2, Ankara 2015, s.1033-1042).
- KARAYALÇIN Yaşar : Devlet Borçları-"Devlet Malları Haczedilemez" Kuralı (İİK. m.82 ve Anayasa Mahkemesinin 21.X. 1992 Tarihli Kararı), (Özel Hukuk ve Anayasa Mahkemesi Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar, Ankara 2001, s.119-149).

- KAŞIKARA Serhat : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı ve Türkiye, Ankara 2009.
- KUÇURADI İoanna : İnsan Hakları Kavramları ve Sorunları, Ankara 2007.
- KURU Baki : İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2.B., Ankara 2013. (El Kitabı).
- KURU Baki : İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2017. (İcra).
- KURU Baki/
BUDAK Ali Cem : Tespit Davaları, 2.B., İstanbul 2010.
- KURU Baki/
ARSLAN Ramazan/
YILMAZ Ejder : İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 27.B., Ankara 2013.
- KURU Feriha : Hukuki Dinlenme Hakkının Tebligat Hukukuna Etkisi, (Prof.Dr. Ramazan Arslan'a Armağan, C.2., Ankara 2015, s.1073-1110).
- MUŞUL Timuçin : Tebligat Hukuku, 5.B., Ankara 2013. (Tebligat).
- MUŞUL Timuçin : İcra ve İflâs Hukuku, 3.B., Ankara 2008. (İcra).
- NAMLI Mert : Medeni Usul Hukuku'nun Yasama Üstü Kaynakları Çerçevesinde Fransız ve Türk Hukuku'nda Çelişmeli Yargılama İlkesi, TÜSİAD, İstanbul 2010.
- ÖZBEK Mustafa Serdar : Hukuk Yargılama Usulünde Gider Avansı, Ankara 2013.
- ÖZEKES Muhammet : İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009. (Temel Haklar).
- ÖZEKES Muhammet : Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenme Hakkı, Ankara 2003. (Hukuki Dinlenme).
- ÖZKAN Hasan : İhtiyati Tedbir Delil Tespiti İhtiyati Haciz ve Kamu Alacağının Tahsilinde İhtiyati Haciz, İstanbul 2006.
- PEKCANITEZ Hakan : Medeni Yargıda Adil Yargılanma, Makaleler, C.1, İstanbul 2016, s.385-412).

- PEKCANITEZ Hakan/ : Şikâyet, 2.B.,İstanbul 2017.
SİMİL Cemil
- PEKCANITEZ Hakan/ : İcra ve İflâs Hukuku, 7.B., Ankara 2009.
ATALAY Oğuz/ (2009)
- SUNGURTEKİN ÖZKAN
Meral/
ÖZEKES Muhammet
- PEKCANITEZ Hakan/ : İcra İflâs Hukuku, 5.B., İstanbul 2018. (2018)
ATALAY Oğuz/
SUNGURTEKİN ÖZKAN
Meral/
ÖZEKES Muhammet
- PEKCANITEZ Hakan/ : Medeni Usul Hukuku, 6.B., İstanbul 2018.
ATALAY Oğuz/
ÖZEKES Muhammet
- PEKCANITEZ Hakan/ : Medeni Usul Hukuku, C.2.,İstanbul 2017.
ÖZEKES Muhammet/
AKKAN Mine/
TAŞ KORKMAZ Hülya
- TEZCAN Durmuş/ : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında
ERDEM Mustafa/ Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, Ankara
SANCAKDAR Oğuz 2002.
- POSTACIOĞLU İlhan E. : İcra Hukuku Esasları, 4.B.,İstanbul 1982.
- RÜZGARESEN Cumhur : Usul Ekonomisi İlkesinin İhlaline Karşı
Başvuru Yolları, (S.D.Ü. Hukuk Fakültesi
Dergisi MİHBİR Özel Sayısı).
- SİRMEN Lale : Eşya Hukuku, Ankara 2013.
- TANRIVER Süha : Medeni Usul Hukuku, C.1.,Ankara 2018.
(Usul).
- TANRIVER Süha : Hukuk Yargısı (Medeni Yargı) Bağlamında
Adil Yargılanma Hakkı, (Makalelerim I,
1985-2005, Ankara 2005, s.211-236). (Adil).
- TEKİNAY Selahattin Sulhi : Türk Aile Hukuku, 7.B.,İstanbul 1990.

- TOPUZ Gökçen : 5510 Sayılı Kanunda Öngörülen Emekli Aylığının Haczedilmezliği Kuralı ve Bu Kuralın Anayasaya Uygunluğu Üzerine Düşünceler, (AÜHFD, Prof.Dr. Zeki Hafizoğulları'na Armağan, C.65, S.4, 2016, C.2, s.3017-3052).
- TUTUMLU Mehmet Akif : Hukuk Yargılamasında Hüküm ve Gerekçe, Ankara 2014.
- ULUKAPI Ömer : İcra ve İflâs Hukuku, 1.B., 2015.
- UMAR Bilge : İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi, İzmir 1973.
- UYAR Talih : İcra Hukukunda Şikâyet, Manisa 1991. (Şikâyet).
- UYAR Talih : İcra Hukukunda Yetki Görev ve Yargılama Usulü, 2.B., Manisa 1991. (Yetki).
- UYAR Talih : Takip Hukukunda İtirazın İptali Davası, (YD.,1985/3, s.265-281). (İtirazın İptali).
- UYAR Talih : İcra Tetkik Mercisinde Yargılama Usulü, (75.Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s.707-765). (Yargılama).
- ÜNAL Mehmet : Şekli Eşya Hukuku, 2.B.,Ankara 1994.
- ÜSTÜNDAĞ Saim : İcra Hukukunun Esasları, 8.B.,İstanbul 2004.
- YAVUZ Nihat : Uygulamada ve Öğretide İtirazın İptali ve Tahsil (Eda) Davası, 2.B.,Ankara 2007.
- YILDIRIM Kamil/
DEREN-YILDIRIM Nevhis : İcra Hukuku, 2.B., İstanbul 2005.
- YILMAZ Ejder : (Medeni Yargılama Hukukunda) Yemin, Ankara 2012. (Yemin).
- YILMAZ Ejder : Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 3.B., Ankara 2017. (Şerh).

(Anayasa Mahkemesi'nin çalışmada yer alan tüm kararlarına erişim www.anayasa.gov.tr adresinden sağlanmıştır).